

Hierin fehlten Nr. 1-3
am 10. 4. 1917 Suchier.

28.
26

SCRVTINIVM
PHYSICO - MEDICVM
DE
TVSSI EPIDEMICA

INFANTVM CONVVLSTIVA
ANNO MDCCLVII
IN DVCATV MEGAPOLITANO
FVRENT E
RARIS PLANE ET SINGVLARIBVS OBSER-
VATA SYMPTOMATIBVS.

AVCTORE
C. G. GELLERO.
M. D. P. W.

ROSTOCHII,
APVD IO. CHRIST. KOPPIVM.
MDCCLXIII.

83
25

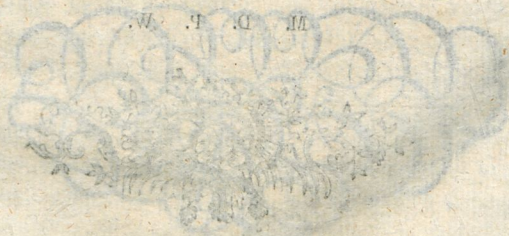
SCRYPTIVM
PHYSIO - MEDICVM
D^r
TVSSI EPIDEMICA

INFANTVM CONVULSIVA
ANNO MDCCCLVII
IN DVCATV MEGAPOLIANO
F V R E N I E
RARIS PLANE ET SINGVLARIBVS OSSER-
VATA SYMPTOMATIBVS

A V C T O R E

C. G. GELLERO.

M. D. P. W.

ROSTOCHII
VAD IO. CHRIST. KOPPIAM

repperit

SERENISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO
DOMINO
FRIDERICO

DVCI REGNANTI MEGAPOLITANO
PRINCIPI VETVSTAE GENTIS HENETAE SVE-
RINI ET RACEVBERGI COMITI ITEM SVERINENSI
TERRARVM ROSTOCHII ET STARGAR-
DIAE DYNASTAE etc. etc.

PATRIAE PATRI LONGE CLEMENTISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO MEO GRA-
TIOSISSIMO.

Regimen pacatum, et fata vndiquaque prospera,
et ex voto halcidonia.

SERRINISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO
DOMINO
FRIDERICO

DUCI REGNANTI MEGAPOLITANO
PRINCIPI VETUSTAE GENTIS HENETAE SVE-
RIM ET RACHENBERGI COMITI ITEM SVRINENSIS
TERRARVM ROSTOGHII ET STARGAR-
DIAE DYNASTAE etc. etc.

PATRIAE PATRI LONGE CLEMENTISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO MEO GRA-
TISSIMO.

Regimen pacatum, et iam vniuersae prospera
et ex toto feliciora.

SERENISSIME PRINCEPS
DOMINE CLEMENTISSIME

Feruidus innumeris Princeps Serenissime optavi ha-
dennis vicibus, tantis ut Clementissimae Vestrae pro re-
fusis, in amicitiam meam monumentis, cum Cicerone teste, im-
memorem omnes beneficia oderant, non Serenitatem erga Ve-
stram, subiectissimum et gratitudinis pietate imbutum ani-
mum, opportuna exstaret aliqua, contestandum occasio.
Enim vero Serenitatis Vestrae, rivulos Gratiae, anima quib-
us mea aeternitatis sitius potum, sedata fuit uberrime,
obturarem sane in perpetuum, si Clementissimi Iuris im-
memor beneficii, ingratiissimum quem unquam aluit terra,
diutius me gererem civem. Quicquid autem mens gratissi-
ma, atque omni erga Serenitatem Vestram instincta pietate,
usque dum meditata, nil attamen servorum humillimus ego,
praeter ardentissima Serenitatis Vestrae pro incolumitate ad
Deum suspiria, facultatis ob penuriam, immolare Serenita-
ti Vestrae quivi; quum preces quippe, horrida ad Mauor-
tis repellenda arma*, Murusque aeneus, divinam ob pec-
cata hominum excandescitiam ferme raptam, leniendi at-
que mitigandi, munimenta sint tutissima. Quid enim, Prin-
ceps Serenissime, bellona iam saeviente, misa dum bello silet,
lexque opprimatur vi, et laxis vitia bachentur. (prae-

A 3

* Hefekiel XXII. v. 30.

(praefisci dixerim) precibus ardentissimis carius esse poterit? cum arma in armatos sumere iura sinant, precesque et lacrumae arma sint Ecclesiae. Quandoquidem autem et retrocessis ab hinc seculis perantiqua ex historiarum relatione, Regibus, Principibusque exigua, tenuiaque licet, grato tamen atque pio, deprompta munuscula, pecciore, ima offerre submissione, absouum haud ac incongruum fuerit, haecque neuitquam fuere spreta; nec ego piaculum perpetrare arbitratus, Serenitati Vestrae munusculum sin hocce chartaceum, vilissimum quamuis ac leuidense, subiectissimo submissimoque animi cultu exhibere et ad Ducale Solium deponere humillime auderem, Tomitaro suffultus solamine:

Vt desint vires tamen est laudanda voluntas,
Hae ego contentos auguror esse Deos.
Haec facit ut veniat pauper quoque gratis ad aras
Et placeat caeso, non minus agna hone.

Nisi etenim congenita Serenitatis Vestrae clementia, qua cuncti, dignantur qui coruscum Ducale adire Solium, gratiosissime non solum suscipiuntur, sed et litterarum praecipuis studiorumque cultores suffulciuntur atque subleuantur, foret mihi quam notissima, ausibus hisce illicitis quamquam innocuis minime indulissem; Ast gratiae huius memoriae solatium, animum adeo excitauit meum, ut Thura mihi quum descerent, mola salsa et lacte, Patrios placare atque venerari Deos haud perhorrescerem, simulque Serenitati Vestrae publicum hocce et perenne in deuotae mentis tesseram submississima subiectione erigere monumentum, non reformidarem. Itaque Serenitas Vestra, deuotissimi hoc, gratiosissimique animi productum, cernuus quod et deflexis hic offerre poplitibus humillime conor, benignissimo accipiat vultu, clementissime, precor obnixae:

Fauoris umbra me solidi tegat
Seruumque seruet perpetuo suum.

Viue

8
* * * * *
Vive denique Princeps Serenissime,
* * * * *

Quem referent Musae, viuet dum roborat tellus
Dum coelum stellas, dum vehit annis aquas!

*Vive in perpetuum, Nestoreos ad vsque annos continua,
felicissimi Regiminis gloria, paceque perenni et tranquillita-
te nunquam turbanda, faustus auspiciatusque. Sero et cu-
mulatim Teroptimus. Maximus Serenitatem Vestram omni-
gena prosperitate sospitem, atque Patriae et subditorum in
emolumentum incolumem, omnisque fati immunem, indefi-
nenterque exportem, Terque quaterque beatum. Quod ar-
dentissime suspirans, humilimoque animi affectu ad vnam
vsque vouet,*

SERENISSIME PRINCEPS

DOMINE CLEMENTISSIME

SERENITATIS VESTRAE

Dabam
Witteburgi Megapolitanorum
A. O. R. MDCCLXII.
Primo Nonar. Septembr.

subiectissimus, fideque obstrictis-
simus feruus

D. Carolus Godofredus Geller.

PROOF

Lectori

* * * * *

Lectori Philiatro

S. et O.

A. O. R.

Hac ita fere L. B. tenui hoc exaratum Marte in publicum transmittere scriptum, sui verba magis quam materiam publici facere iuris curassem. Quum autem nullibi eiusmodi casum iisdem symptomatibus stipatum legere mihi contigit occasio; operae pretium duxi medicae hunc communicare cohorti, Clinicis que diuulgare Nouaturientibus, habeant ut imposterum, sin epidemica talis exurgeret conuulsiva, quam sequi amulsum, vestigiaque huius insistere possent. Vale interim, Lector Beneuole, faueque primitis nostris, et si quae typographica praeter spem irrepsere errata, absentia quae emendare mea nequiuit, correctione lucida non dedignare.

D. Carolus Godonichus Gellor.

Lectori

Fini
PROOE-

PROOEMIUM.

Duplex esse officium Medici, alterum hominem a doloribus et morbis ac praematura morte liberare, alterum in aegritudinum naturam quibus corpus humanum naturali dispositione obnoxium, omni studio inquirere, hosque iam praesentes summa debellare cura ^{a)}, lippis et tonsoribus minime iam ignotum erit. Deplorandum attamen quam maxime ut teste venerando Medicorum antistite ^{b)}, vita tantummodo brevis, ars vero longa vastusque adeo et naturae et artis medicae campus sit, ut uniuersam eius emetiri peripheriam, statuae a Creatore aetatis spatium non tantum excedat, sed et ^{c)} herculeis annumerandum sit laboribus. Hinc praestantissimi aequae ac eruditi viri, omni laude sunt prosequendi, qui defectum pathologiae, quem antiqua Medicorum propago minime suppleuit annotationibus, propriis partim, partim mutuatitiis obseruationibus pro artis salutaris incremento quasi compensare symbolamque suam conferre non erubuerint, qua tractu temporis ad nostram usque aetatem scientia medica tantis corroborata et stabilita est fulcris, ut in hanc, sacram ceu in ancoram tuto se reilicere, et omnem in illa collocare spem potis sit. Certe! cuiusque sinceri atque docti Medici, conscientiae qui suae confulere

a) Plutarchus lib. de futil. loq.

b) Hippocrates lib. I. aphor. I.

c) Plautus in Perf. act. I. sc. I.

fulere cupit, munus postulat, vt ad artis diuinae augmentum, et aegrotantium leuamen ac solatium, obseruata ^{d)} sua in praxi clinica circa casus haud vulgares consignata, orbi erudito et saluti publicae communicet. Cum vero Agyrtarum et Medicastorum vtriusque sexus caterua, horumque incuria et inscitia, qui videntur et non sunt, tantumque ad fruges consumere nati, immo in opprobrium artis salutaris adhuc dum publica ^{e)} ad decipiendos et enecandos homines muniuntur auctoritate, medicationibus suis per saepe sinistris ac peruerfis, aliis doctioribus anam praeripiunt, circa intricatorum quorundam morborum genium, obseruata sua fingere; dum rebus iam conclamatis, cum obseruatio et medicina, quae arti haud parum alias affulgere potuissent, nimis sero parari queant, ab aegris, eorumque cognatis accersentur, multa notatu digna ignota manent. Verum o miserae leges quae talia crimina fertis! Vos quibus imperium est, qui mundi frena tenetis, ne tantum tolerate, nefas, hanc tollite pestem; consulite humano generi. Quot nocte dieque horum carnificum culpa mittuntur ad orcum? vel perfecte artem discant, vel non medicantur. Nam si aliae peccant artes, tolerabile certe est: haec vero nisi fit perfecta, est plena periculi, et faeuit tanquam occulta atque domestica pestis. Non multum est igitur tutum, his committere sese, quorum doctrina est, pretiosa in veste videri. Talis modi etenim Medici integritas nigro simillima cygno est. His commotus rationibus operae pretium duxi de tuis conuulsiua

d) Confer. Marcell. Palingenii felat. Zodiac. vit. Lib. V. Leo.

e) Hic sane quadrat Io. Guintherii Andernaci dictum, institutionibus suis anatomicis, ad Medicinae candidatos, insertum, sequentibus: Nec desunt, qui formulis aliquot certis, quas, a nescio quibus, veluti thesaurum aliquem reconditum acceperunt, communi hominum vitae illudant, omnis artis, ne dicam, Medicinae, imperitissimi, per mor-

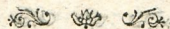
tes, vt ait ille, experimenta facientes. Cuius rei causam esse puto, nimiam aliarum scholarum facilitatem, quae nobis Doctores Medicos quotidie quam plurimos pariunt, vno tantum die aut altero visos, nulla eruditionis ratione habita, tanquam illic, veluti in Parnasso, noctes paucas somniasse sit abunde. Non enim aliter quam canes e Nilo bibunt, et abeunt in hominum perniciem, tam splendidum titulum consecuti.

fua epidemica anno 1757 aestatis medio fauente et infantes oetnellos vt plurimum vexante ad praedictorum ememplar quaedam subjungere, et cuncta pro virium robore per epidemici huius morbi ambitum obseruata sedulo, subnexa medendi methodo a me adhibita fideliter annectere, vt luce sua coruscet, qualis haec tussis indolis, cuiusque naturae, et quibus pharmacis cito, tuto, atque iucunde profligata fuerit. Faxit Alma Trias vt in nominis diuini gloriam et medentium emolumentum cuncta cedant feliciter.

HISTORIA MORBI.

Anno millesimo septingentesimo quinquagesimo septimo ab exitu Iunii mensis ad Augusti finem vsque, maximo fere sub diu caloris aestiui gradu, adspirante circa vesperam aquilonis aura, infantes vtriusque sexus diuersaeque aetatis hinc inde conquerebantur primo de capitis dolore grauatiuo, appetitu prostrato, ciborumque nausea, quam vomitus in plerisque aut saltim ad vomendum conatus vice repetita excipiebat, a quo ingesta tam fluida quam solida aut plane eiiciebantur, aut eiectionis horum nisus per integrum morbi decursum reiterans, simulabatur. His pedetentim tussis se associabat sicca ferocis tandem, musculorum conuulsionibus stipata. Priusquam vero tussis illa conuulsiva consumatam ageret tragoediam, non enim ad ferocitatis punctum vice simultanea, sed successiue exaggerabatur; infantes febriculam indolis continuae lenem, mox extensam rubentibus genis sentiebant. Increfcente statu, tussis in dies euidenter augebatur, et quum initio lenissima existeret, temporis tractu, atrox adeo et indomita exurgebat, vt respirationis punctum tussiendo, ad horae minutiam vsque, et diutius protraheretur, sanguisque simul e natibus profiliret sincerus. Qua conuulsionis diurnitate, huiusque remeatu fibrarum muscularium tonus tantopere destruebatur, vt quasi animum despondere et deliquium pati viderentur infantes.

Oculi quorum vasa in sclerotica cruore suffusa erant tunica, in-
 versi et fere contorti apparebant, dentium stridor aderat, ma-
 laeque rubentes inflatae conspiciebantur. Refocillati paulu-
 lum, vicibus repetitis sternutabant, et ita conuulsionis perio-
 dus exantlabatur. Nonnulli tussis ante accessum conuulsivae,
 fomno obripiabantur, mox appropinquante eadem, experge-
 facti iterum, ad respirationis ferme suppressionem ferociter tuf-
 fiebant; aliis in ipso tussedinis actu, musculares partes conuel-
 lebantur, vt epilepticos hos fuisse autumasses. Reliqui autem
 tussi refrænata ac reposita, tantas clamores, gestusque expro-
 mebant, vt humor furtim in genas delaberetur, nec ullo, eie-
 ctis priusquam per vomitum ingestis complacari potueriat mo-
 do. Maximum sane aegrotantibus promittebat solamen hoc-
 ce morbi phenomenon, non quod improviso, furtim, aut
 extemplo, nulla interueniente remora, scenam luderet, sed
 aliquando per horae quadrantis interuallum, mox ocyus, in-
 terdum tardius in recursum moram necleret tussis, quo spatio re-
 ficere denuo vires, et resumto quasi virium robore, facta sua
 de nouo subire poterant. Quod vero prae omnibus dignissi-
 mum notatu, cuncti fere nati biennes, aut triennes hoc affectu
 correpti, finita tussis periodo, tanta cruciabantur fame, vt pa-
 ne furfuraceo, vilissimoque victu fatiari, hostemque compesce-
 re cuperent: quae tamen esculenta, reuertente tussi aut paulo
 post protinus eructabantur. Omnium miserrime pufiones,
 praepimis lactentes anni stadium in aetate nondum decursi,
 concutiebantur, vt horum plerique varias nervorum vibratio-
 nes, immo et ipsam experirentur epilepsiam. Infra trimestre
 autem constituti, perferre tussium cruciatus minime apti, satis
 plane succumbebant exanimis. Pulsus interea in vniuersis ve-
 lox, alius aperta in plerisque vero naturali fluidior, lotium abs-
 que enaeo remate et hypostasi, luridi erat coloris.

§. I.

Quantquam diuersae tussium reperiuntur species, quas pra-
 ditorum scripta examissum delineauerint, nulla tamen earum
 magis πολὺ μορφή existit, et pluribus stipata symptomatibus,
 quam nostra conuulsiva epidemica. Lerneam propemodum
 aequa-

aequavit ^{f)} hydram septies ceruicatam, cui detruncata vna, plures renascabantur, vt ad stantium metus, et medentium moeror non leuis exinde exurgeret, quibus pharmacis tuto hostis profligari possit: dum vulgarium atque vſitatorum fere omnem medicamentorum illuderet opem, malum hocce. Et cum Empyricorum consilia incaſsum adhibita fuere, quandoquidem eorum medendi methodus morbum augere magis, quam imminuere videretur, medici vt experti auxilium implorarent, summa omnes coegit necessitas.

§. II.

Equidem nos minime latet, in retrogressis iam iam aevi nostri annis, haud paucos fuisse viros in arte Machaonia praeclaros, qui in scriptis suis orbi erudito communicatis, de tussi conuulsiua infantum epidemica sparsim meminere ^{g)} ast quoniam allegatae illorum historiae a huius constitutione multum mihi deflectere visae, non inutile fore arbitratus hoc tussium heterocliton in praesentibus explanare lineis. Certo nec crambem bis coctam disquisitione hac euoluta me opposuisse lectoribus, nec Herculis cothurnos infanti adoptasse reor, cum fontica mala ad therapiam stabiliendam non satis in praxi abundeque explanare possint, nec in villo magis alio, quam hoc praedico negotio, de corio ludatur humano, quod et tueri, et refarcire, ars et ratio medica exigit, ac postulat.

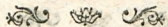
B 3

§. III.

f) Ouid. Metamorph. IX. v. 69.

g) Ad horum censum praepri-
mis referendi sunt: Fridericus Hoff-
mannus, summus ille dum viueret
lätroyum antesignanus in med. rat.
system. T. II. pag. 70-104. Thomas
Sydenhamus in oper. vniu. med. p.
m. 304. cel. Meibomius. Valenti-
nus, Kreuter mannus, alique in
operibus suis medico-practiceis, vel
eruditorum vernacula, vel germa-

norum idiomate conscriptis. Sic in
Commerc. Litterar. Physic. technic.
Medic. Norimb. sub anno 1732 p.
46. de simili fere epidemica infan-
tum tussi relatum legitur. Non mi-
nus in Ephemerid. N. C. vol. I. ob-
serv. 162. p. 353. sqq. eiusmodi in-
fantum tussis consignata. Pariter
Ioh. Schenkus in obseru. med. lib.
II. fol. 258. tussis epidemicae con-
uulsiuae, Romae saeuientis men-
tionem facit.

§. III.

Haud diu igitur in vocabulorum verborumque etymologia aut homonymia enodanda anxius haerebo, nec ad grammaticorum tribunal me compellere patiar, dum cuiilibet, limina medicorum duntaxat calcanti, facile innotescet, non verba sed res mihi curae esse, neque illorum rostrum, sed medicorum forum sequi, conducibile magis. Ne autem quis nodum in scirpo quaerere potis sit, antiquo illi trium litterarum tyranno obtemperare, et sparsim quaedam, ad rerum definitionem pertinentia, subnectere fas duxi.

§. IV.

Corpus animale, nervis suis, citharam fidibus ornatam maxime adaequare, iam dudum ostendit Ill. Baco de Verulamio de augment. scient. lib. 4. cap. 2. hinc a iusta nervorum strictura et elasticitate, functionum omnium in mechanismo corporis viui dependet integritas, iustusque partium musculosarum motus, ita, vt quum ea excidat, ac deprauata existat, pro diuerso relaxationis aut stricturae gradu, non possint non sensus ac motus aliaeque musculorum functiones et actiones laedi et perverti^{b)}. Si lamenta enim nervea, quasi ramificationes, vbiunque locorum in corporis partibus dispersa, cum truncis nervorum, in vno continuo arctissime cohaerent; hinc elasticitas isthaec crispata, motu quodam concitatiore ad nervorum sedem deuolui facile potest, vnde plurimi in partibus musculosis C. H. tremores et rigores, qui conuulsionum nomine in Medicorum scholis insignantur, existunt. Confer. Verdries de aequilib. ment. et corp.

§. V.

Est enim conuulsio¹⁾ validus, fibrarum et nervorum omnium partim, partim aliquorum, motus tremulus, quo cunctae

h) Vid. M. B. Valentini declam. Panegy. contin. II. p. 14.

i) Quandoquidem in Hippocratis et Galeni scriptis chirographis nul-

lum inueniatur vocabulum graecum, quod conuulsionis huiusque a spasmō differentiam lucide et distincte exprimere possit, eo deuentum est, vt interpretes graeci textus

ctae ex his conflatae partes in corpore viuo, mediante causa quadam stimulante, aut vellicante, tam ab extra quam intra concitata, ad vibrationem elateris adiguntur, qua muscoli partium, quam membranae musculares, filamentis vndequaue nerueis intertextae, ad strictureae excessum determinantur, et circum tremendo proprium flexionis et expansionis motum reciprocum amittunt, vt fibrae in functione agili tandem retardentur.

§. VI.

Hoc si contingat, epilepsiae proxima existit causa; siquidem motus conuulsiuus a vera epilepsia non nisi gradu differat. Causa etenim epilepsiae formalis, in durae matris affectione spastica, ad organa sensoria et corporis motoria se extendente consistit. Secus accidit in conuulsionibus: etenim semper nervorum contractio in his obseruatur, verum ea contractio tantum in membranosis et musculosis partibus, aut rectius in harum reticulis neruosis, per illas expansis peragi sentitur, et anima libere absque rationis et intellectus interceptione functiones persoluere potens est: quod vero si dura meninx vexaretur spasmio, neuiquam fieri posset. Sic ego iuuenem ab ecoprotico drastico aliquoties conuulsiuum, in actionibus et sermonibus suis, rationis vsum lucide manifestantem vidi. Hinc est quod in idiopathicam et sympaticam diuidere soleant epilepsiam, solertissimi pathologiae indagatores. Et licet epilepsiae et conuulsionum causae tam idiopathicae quam symptomaticae multifariae et plane diuersae esse possint, quas hic seorsim allegare, instituti ratio prohibet, omnes tamen in vnum quoad effectum collinant punctum, in durae nempe matris irritatione spastica, et nervorum exiliorum contractione, aut fiet haec a causa externa, aut ab extra communicata, perinde erit, sufficit a causa heterogenea nervos magis vel minus laedi. Sic ex inter-

tus vocabula τῆ σπασμοῦ et τῶν ἐπασμοδεῶν per conuulsionis et conuulsiuum nomina explicarent. At error hicce facile exfirpari poterit, si explicationi vtriusque vocabuli tales subiungantur conceptus, qui horum differentiam specificam exacte determinare potis sint; summo Medicorum Apolline Boerhauiio, et celeb. Iunckero, assentientibus.

intercepto sanguine circulo progressiuo spasmos oriri plus simplici vice in brutis obseruauimus, quum cute denudata, arteria axillaris firmiter ipsis deligata fuerit.

§. VII.

Spasmus autem nil nisi fibrarum muscularium adactus et plus iusto expansus est tonus siue elater, quo musculi artuum praecipue vel ex toto vel ex parte, vna cum membris, quibus mouendis destinati, rigide expanduntur, et in hac rigiditate cum doloris exquisitioris sensu, et mobilitate remorante, aliquamdiu, donec causa materialis, quae vt plurimum in humorum spissitudine, stasi, plethora, aut particulis heterogeneis acribus, sanguinis massae se associantibus latet, euanescat, detineantur. Interim tamen non negandum, fibras, neruosque corporis viui, iniuriam expansionisque stimulum et ab extra pati posse.

§. VIII.

Cum ergo neruorum vibratio, aut rectius horum motus tremulus conuulsionum formale constituat (§. V.) musculosae autem partes ex meris fibris, neruis intertextis consistunt, qui ex reiterata vibratione validiori, fibras, vi elateris connati, ad rigiditatem disponere possunt, (§. VII.) sequitur, quod conuulsionum saepenumero spasmos concomitari queant, si tremulus neruorum motus excessiue continuet, et ad horum extremitates in musculis extensas pertingat. Quibus exluculenter patet, spasmos, conuulsionum, immo ipsam epilepsiam cognationis vinculo esse iunctos, et secundum mechanismi leges a summo Conditore constitutas, tanquam maius et minus a se inuicem discrepare salim.

§. IX.

Prioribus ergo rite enucleatis, conuulsivae tussis definitionem hic subnectere haud difficile erit. Namque tussis conuulsiva est thoracis violenta et grauissima concussio, per interualla repetita, a fibrarum neruearum musculis intertextarum (§. praeced.) vibratione validiori, elaterem tonicum expandente et ad rigiditatem disponente, concitata, qua fit, vt musculorum actio intercostalium ac pectoralium reciproca, cessare, atque respirationis negotium plane subsistere videatur.

§. X.

§. X.

Quod si iam membratim affectus nostri historiam ad rationis incudem revocare, et ex principiis tam physicis quam medicis enodare allata maxime sit conducibile ut a priori reddantur probabiliora, et radiorum solis instar in vnum veritatis colliment focum: expedit attamen, ut praemoneam, tussim hancce conuulsivam fuisse epidemicam, et non in ciuitate solummodo Wittenburgenfi, sed et in confinibus oppidis, vrbibus, pagis, atque locis, circiter viginti milliarium ambitum, strages suas exercuisse; et similibus fere, uti relatum vndique accepimus, stipatam fuisse symptomatibus, ut nullum haereat dubium ad ordinariam tussium classem minime esse referendam: dum eiusmodi tussium speciem epidemice grassantem, quam hanc a nobis traditam nullibi annotatam legimus. Quemadmodum solus ego quadraginta diuersae aetatis infantes curae meae traditos, similibus omnes, iisdemque fere symptomatibus vexatos computavi, quamuis non extra hypocaufti pomoeria meauerint. Equidem annotationibus meis practicis memoriae proditum reperi, tussim ferinam conuulsionibus stipatam anno 1747 hic loci et in confinibus sporadice se extentasse; quum vero symptomata eius a nostra iam consignata longe aliena, ac mitiora, indolemque morbi obseruauerim benigniorem, de illa prolixius differere superfluum duco. Interim Medici Londinenses, conuulsivam quoque tussim ibi perfurentem, et quadraginta nocthemeras durantem, ac fere quotannis regerminantem consignarunt, quo ad causam tamen et symptomata, hanc, a nostra multum deflectere, et carbonum bituminosorum, in larga fat quantitate ibidem conflagratorum exhalationibus primordia sua debere, certis autoribus compertum habemus.

§. XI.

Neminem non medicorum facile mihi suffragari, inter tot tantosque tussium species (§. I.) hocce heterocliton in historia morbi praecedenti fusius explanatum, quot quot in foro practico extant, multum constitutione discedere, et quoad causam, effectum et symptomata toties quoties deflectere, certo mihi polliceri possum. Si enim cunctas, quos pathalogia in sinu fo-

C

vet

vet tussium species per partes exponeremus, nulla omnium cum nostra epidemica ex toto convenire patebit. Iam quasdam, solum fere infantibus vulgares, in medium proferre, atque harum statum penitus examinare, huncque cum nostra proposita conciliare lubet, quo omnium discrimen sole clarius elucescat. Has inter nobis primo occurrit.

§. XII.

Tussis humida, pusionibus ac infantibus primae aetatis maxime familiaris, a serosis versus pectus orta congestionibus, cum sibilosa quandoque respiratione, et materiae glutinosa viscida ex secretione contingere solet; et quanquam a Coryza intempestive reuocata, aut suffumigatione praecipitanter adhibita ortum trahat, plerumque tamen a membrorum et partium internarum refrigeratione, vel ab aere, potu, aut lacte in nutrimum mammae gelu constrictis, aut a fasciis atque stragulis micu madidis, concitata, enascitur, ac omnis expertus convulsionis, levi negotio, demulcentibus, epicerasticisque rite administratis, lenissimis subiunctis eccopricis debellatur.

§. XIII.

Tussis sicca germanis *der Schasbusten*, vel a bronchiorum tibillatione, vel a fibrarum in pulmonibus nervosarum irritatione natales suos ducens, materiam saepenumero biliosam aut ferum acre pro causa agnoscit, quandoque tamen ex metastasi ut symptomata reputatur absque ullius materiae eiectione. Interim tamen ex quacunquae etiam oriatur causa, et infantes miserrime infestet, nulla actutum Medicorum prostant observata hanc convulsionem habuisse comitem, nisi perversa ex medela in ferinam degeneraverit. Enim vero et in adultis, hanc, suos quoque exercere manes, et ab organorum formatione perverfa, vel a tophis in pulmonum substantia subsistentibus provenire observamus, aut haecicae consumatae colophonem imponere attentis contemplamur oculis; quum vero in tussis siccae causas diuersas, quae proejectioris aetatis subiectis obuenire potis sunt, hic loci ex professo inquirere nostrum non erit, cum de affectu quodam infantibus duntaxat congruo nobis sermo

mo fit; neque integram tussis siccae pathologiam hic adumbrare, sed huius tantum cum nostra epidemica conciliare differentiam animum induxerimus, Benev. Lect. ad practicoꝝ scripta demittimus.

§. XIV.

Alia adhuc tussis quaedam sicca post partum solummodo irruens, infantes interdum cruciat, et sub nomine *der Magenhusen*, hypochondriacorum aut hysteriarum tussis, qui eiusmodi post prandium aut coenam quandoque experiuntur, haud ab similibus, in praxi clinica non raro occurrit. Cum vero posterior ex abdominis parenchymatum obstructione vel infarctu, aut glandularum meseraicarum oppilatione; prior vero ab assumtis infantum cibis minus proficuis, aut abundanter praebitis oriatur, in essentialibus equidem non vero in materialibus utraque concordat. Euenit nempe per saepe, ut nutrimum lac acefeat, aut salinis impraegnatum sit particulis, vel nimia in adultioribus et noxia ciborum ingluuius ansam huic suppetit. Si enim ex lactis, tanquam nutrimenti corruptione, aut ab ingestis noxiae qualitatis superfluis, digestio redartetur, gastricusque liquor deprauetur, superius ventriculi orificium maxime sensibile, ob neruorum par octauum ibidem transcendens, et ex horum consensu diaphragma, tanquam pulmonum atlas et fulcimentum exinde vellicantur: hinc fit, ut pulmonum lobi concitentur atque concutiantur, quae concussio repetita, cum eiectionem materiae cuiusdam, actu non praesentem intendat, tussis sicca audit. Quaquam vero sat molesta pufionibus sit haec tussium species, minime tamen conuulsionibus stipatur, atque leui diaeteticorum ordinatione, interpositis quandoque cataractis, blandisue anodynis profligari poterit.

§. XV.

Tussis infantum ferina, clanciuosa, quintana etiam dicta vulgo *der Rinshusten*, ab antecedenti tantum gradu et diurnitate differens, tenellis insensibilissima, varias agnoscit causas, et in idiopathicam vel symptomaticam distingui solet, vid. *Willisius de morb. conuuls. c. 12.* Prior immediate pulmonum substantiam inuadit, et a causa heterogenea membranam, ner-

veam actu vellicante oritur. Huis exemplar in Anglia et speciatam Londini ab exhalationibus carbonum fossitiorum sulphureis obseruatur, (§. X.) ac Chincough appellatur, ibidemque ut morbus reputatur endemius. Nec minus et metallicae omnesque illi, qui in metalli fodinis, ab atomis saturninis, vitriolicis et mercurialibus crudis, dum laboribus suis fodiendo incumbunt, sat frequenter similem experiuntur. Posterior autem ex neruorum consensu et sympathia respirationis flabelum mediate irritat atque distendit, et in omnibus fere morbis ex anthematicis, scarlatina, purpura, morbillis, variolis, achoribusque retropulsis aut scabie vtraque retracta praesto est, ac ad nostrae censum minime pertinet: dum sublato atque superato morbo exanthematico, a quo per materiae metastasin versus pectus oriebatur, quandoque facile aut sponte illa cessat, aut leuibus eccoproticis domatur.

§. XVI.

His quoque asthmatica puerorum tussis annumerari poterit, quae morbillos interdum et achores sinistro sanatos regimine superuenire solet. Ast cum ad symptomaticorum censum reputetur, nil nostra refert. Nec incongruum videbitur illam tussis speciem huc referre, quae atrophicis aut vermium insultibus vexatis, obtingere quandoque sive infantibus; ast quoniam haec ut merum praecedentis morbi symptoma considerandum, nec aliis nisi ad atrophiae medelam directis specificis, aut ad vermium interneccionem appropriatis anthelminticis auferenda, lectorem beneuolum eapropter ad D. Dolaei Encycloped. medic. lib. VI. cap. XII. allegamus.

§. XVII.

Accidit quandoque ut et infantes pleuritide aut peripneumonia corripiantur, licet hi affectus secundae aetati magis sint familiares. Quem vero practicorum latet, hos plerumque morbos tussim siccam, tanquam signum pathognomonicum habere pedissequam, quam dolor lateris punctorius excipere consuevit. Haec vero symptomata quanquam adultis sint familiaria; attamen et infantibus paria obtingere experimur, dum tuf-

tuffiando adeo ex dolore lancinante inflammatorio cruciantur miserrime, vt et conuulfionibus, quae mortem facillime concitare potis sunt, se dare praecipites teneantur. Quicquid vero deplorandum inuoluat haec tuffium species, nec leui non infantes strage fatiget; minime attamen ordini, conuulfivae nostrae accenferi poterit vtraque, cum tanquam morbi symptoma in conspectum veniat, quod febribus inflammatoriis haud raro faciabile obseruatur.

§. XVIII.

Reliquae tuffium species vt phthysica pulmonalis, arthritica haemoptoica, aliaeque, cum primae infantum aetati fere nunquam, aut certe fat raro obuenire obseruamus, vltiori non indigent examine, cum id, quod de his fari poterit ad adulatorum magis quam infantum spectet morbos, nec non practicorum scripta fat superque illarum causas, symptomata et medelam pertractauerint. Missas igitur has facere, quam multo verborum anfractu crambem bis coctam opponere lubet: cum de recensitis tuffium speciebus vtpote aetati infantili non congruis maxima scriptorum caterua nobis adstipulatur, quandoquidem morbis potius secundae et tertiae aetati familiaribus annumerentur; quanquam phthysica pulmonalis *ναρ ἐξοχην* sic dicta sub nostro climate paucissime occurrat, et atrophia consummata, a plerisque practicis pro phthysi venditari soleat falso.

§. XIX.

Licet vero §. II. varia, de tuffi conuulfiva in practicorum scriptis passim obuia mentionem fecerimus, ex allegatis attamen quaedam de conuulfiva tuffi hic in medium proferre non displicebit, vt ex huius cum nostra comparatione vtriusque appareat differentia, et fonticum illud in conuulfiva nostra obseruatum cuiilibet innotescat. Sic D. D. Hagedorn ^{k)} tuffis conuulfivae in infante obseruatae exemplum recenset, in quo sub respiratione sternum adeo compressum est visum, vt regio epigastrica penes cartilagine[m] ensi formem adeo coarctaretur, vt foueam amplam pomum fat magnum in se recipientem, ces-

C 3

fante

k) In hist. med. phys. cent. II. histor. XC.

fante conuulsione vero iterum euanescentem praesentaret. Nihil obseruatis retulit. Pariter D. D. (Willifius ^{l)}). Conuulsivae tussis cum proxime recensita in omnibus conformis, praeterquam ad exitum morbi exanthemata quaedam cutis exhibitae casum memoriae prodidit. Simili modo D. Mercatus ^{m)} et D. D. Etmüller ⁿ⁾ alique celebres pathologiae medicae scrutatores in scriptis suis orbi erudito haud incognitis, tussis conuulsivae nullis attamen nisi vulgaribus stipatae symptomatibus meminerunt, ut omnes videre queunt, qui ex illorum fontibus bibere satagunt: quum autem nil peculiare, nisi quod toto die in conuulsionibus occurrit de sua annotarunt tussis, B. Lect. ad eorum scripta ablegamus. Equidem et centum alia tussis conuulsivae exempla a praestantissimis tum praeteriti tum nostri saeculi Medicis consignata in medium proferre non difficile foret, si tempori et papyro parcere ac lectoris patientiae favere haud placeret; cui certe observationibus de tussis conuulsivae undique recensitis et hac in pagina allegandis, nauseam mouerem, si nihil quod nostra cum tussis comparari possit singulare ex his notare possem. Frustraneo igitur labore hoc susperfedere, et ad eruendas tussis nostrae causas me accingere, quam futilia tractando oleum et operam, perdere necesse erit.

§. XX.

In causam igitur tussis conuulsivae epidemice grassatae si penitus inquiramus, hanc in atmosphaera latitasse nostra perspectum erit. Nec lubrico superstructam fundamento hanc esse sententiam autumo, quum extra omnem contradictionis aleam iam positum, et a plurimis tam physicis quam medicis philosophis ad lucidum euectum est, cunctos fere morbos epidemicos, materiam quandam summe agilem seu volatilem, vel acidam, aut salino sulphuream ^{o)}, quam vitriolicam et mercurialem dixeris, mixtioni humorum corporis viui plane heterogeneam

l) De morbis conuulsivis cap. XII.
 m) De morbis pueror. cap. VIII.
 n) In valetud. infantil. cap. I. §. 26. item Rivierus cent. I. obseruat. 55.

o) Sed magis hoc spectandum nobis occurrit illud contagium, quod ab acri aliquo aëri immixto fit, siue illud fuerit acidum metallicum, siue alcali putredinosum.

Vt

geneam, tanquam causam agnoscere, quae per inspirationem momentaneam non tantum ad pulmones deferatur, sed et in ore salivae intime admixta, per oesophagum ad ventriculum transeat, ibique membranam bronchiorum nerveam vellicando partim, partim orificium superius quod cardia appellatur irritando, modo tussis ferinas et conuulsivas, modo vomitus enormes producat.

§. XXI.

Equidem permulti philiatorum existunt, qui veterum sententiae, materiam in atmosphaera retentam ^{p)} volatilem ceu actiuam, per poros corporis viui cutaneos transire, humoribusque ibidem admisceri posse suffragantur; testibus I. B. Helmontio, in tumulto pestis, aliisque magis attamen veritati et experientiae congruum mihi videtur statuere, huiusmodi miasma licet actiuum, per inhalationem et salivae admixtionem, circuli solummodo progressui ope, quam solidis tam fluidis partibus deglutiendo communicari. Assentiente praed. D. I. F. Schreiberio in tractat. de peste obseruat. VIII. confectar. X. Innotuit hoc inter reliqua Gedanensis tempore pestis anno 1709 exortae, quum Medici pariter ac Chirurghi peste demortuos cultro dissecantes anatomico, horumque interiora manibus digitisque rimantes, sin mephitis cum saliva mixtionem prophylactica probe muniti praeuenterint, praeter pustulas a materia pestifera in cute erosas, hac laebe immanes, nil quicquam damni sentierint. Quod et Parens meus *voy en cypris* exemplo suo comprobauit.

§. XXII.

Sic celeberrimus quondam Angliae sidus Medicorum Poddalirius Tompsonius ^{q)} *doctoris* historiam de iuvene Londinensi peste anno 1665 demortuo, ac propria manu a se dissecto

Vt ergo dixi aërem primo corruptum esse, hinc corruptus tali peste, accepto miasmate per pulmones acri, saepe quoque per ventriculum, horret primo Lindstolpe lib. de venenis cap. XVI. confer. Caroli

Musitani chirurgische und physiche Wagschale II. Theil cap. IX. pag. m. 35.

^{p)} Vid. Ioufson. synt. med. Pr. lib I. tit. I. cap. 1.

^{q)} Vid. act. Med. Londin.

sto fat raram atque notatu dignam recenset, qua nisi per materiae pestiferae inspirationem, et contagii saluuae admixti deglutitionem ipse infectus, alias lue hac pesti fera liber euassisset. Huic sententiae praedictus D. Schreiberus adstipulatur comprobatae opinionem chirurgi cuiusdam exemplo, scalpellum pestiferum delambentis obseruat. VII. Ex quo elucet particulas pestilentes aeris vehiculo attractas atque deglutitas, virus suum toti communicasse corporis peripheriae. Quod et rerum pathologicarum annales de peste diurna ^{r)} item de illa ^{s)} in Polonia grassata, nec non de Bernensi ^{t)} faeuiente et paulo post ^{u)} totam fere Germaniam inundante, de magna ^{v)} Viennensi et furente Londinensi ^{w)} fulgidissimo Sydenhamo teste, et tandem de Dantiscana ^{x)} affirmant.

§. XXIII.

Nemini itaque de pestis contagio perpendenti antecedentia, dubium haerebit, aërem omnium miasmatum esse vehiculum. Quodsi vero de prolatorum veritate quisquam adhuc dum anxius titubaret, Christianum Warlitzium ^{y)} Wittenbergense Decus adeat, ibique reperiet a veritatis tramite me non deflexisse. Audiamus ipsissima eius verba fat docte pronuntiata: aër proinde receptaculum est vniuersale miasmatum, atomorum subtilium et peregrinarum, illo viuimus, illo morimur. Volitat quasi mors in aëre, vt breui hauitu corruat corporis moles. Tacemus apoplexiam non raro ab hoc fonte obortam, febres omnis generis, dysenteriam, pestem, et fragem publicam in morbis epidemiis inde oriundam, vt quotidie id experimur. Quis enim omnes enarrare velit vel ab aëre solum impuro, intemperato, prauo, contagioso, vitae et sanitati oriundas iniurias? --- quis ignorat ob aëris statum, imprimis circa veris et autumnii initium redire plerumque pa-

roxysmas

r) Anno 1580 et 1581. (et Casp. Bravo de sobremonte Tyrocin. pract. p. 381.)

s) Anno 1622.

t) Anno 1629.

u) Anno 1634.

v) Anno 1655.

w) Anno 1665.

x) Anno 1709.

y) In tract. de morbis biblicis, cap. de aëre.

roxymos podograe, dum pori occluduntur, et libera transpirationis sufflaminatur. Hinc thesis nostra, tussis conuulsivae proponens causam, firmo semper stabit talo hanc in aëre substituisse atque fluctuasse²⁾.

§. XXIV.

Enim vero si praetertorum temporum monumenta inuestigemus, et illustres omnis aevi medicos huic subscripsisse sententiae comperimus. Ita medicorum proavus Hippocrates cunctos fere ab aëre morbos oriri solum existimat, propter respirationis fatum, quo sine nulli vivere concessum est, et enim in libro eius de flatibus sequentia leguntur: Mortalibus aër vitae et morborum aegrotis solus is est autor. Et praedictus Warlitzius²⁾ nonnulla quoque de aëre contagioso ac inquinato ad scopum nostrum maxime proficua adducit, sequentibus: aër humidus per aquosos atomos ad putredinem et catarrhos v.g. ad pleuritidem, coryzam, bronchum et fluxus ventris humores disponit. Porro nebulosus pabulum est materiae succo nerveo inimicae. Ex immodica vero ipsius caliditate febres accendi, saepius experientia docet, aut si alia labe scatet, aliorum malorum existit auctor. --- Interdum respiratio fit difficilis, ubi a cellulis pulmonum angustatis, et ramis asperae arteriae obstructis, aëris sufficiens ingressus impeditur, aut plane tollitur vt in astmathe et catarrho suffocatio, ordinarie enim aëris, pulmonibus concepti beneficio, sanguis fit mobilior. --- Vapores namque crassi dum maiori copia in pulmones mediante respiratione penetrant, illico crassitie sua broncheas seu tracheas oppilant, vt nec ipsi per thoracis compressionem iterum eüici, nec aëris particulae respirationi inseruientes subintrare queant, vnde mox sanguinis in corde, quippe debito motu atque impulsu destituti oritur inspissatio, quam sequitur liporhythmia et strangulatio. --- Nonnunquam etiam aër variis effluviis mineralibus inquinatus, praesertim eroder. tibus et scidentibus

2) Confer. praec. D. I. F. Schreiberi tract. de peste obseruat. V. ubi illustrationis loco e Dimerbroecii tractatu de peste et Helmontii de

Meteoris nonnulla adfert exempla, quae et in Consectar. 3. et 4. eiusdem obseruationis corroborantur.

a) Ibid. l. c. p. m. 30. 31. 32. 33.

tibus, pulmonum substantiam laedit, atque arrodit, vt inde facile exulcerationes, aliaeque pulmonum corruptiones sanguinis extraxationes nascantur. --- Haeret enim in sinuoso pulmonum parenchymatis anfractu, et difficultatem spirandi parit, tetroque suo odore mala multa creat. --- Inter omnia igitur elementa nullum citius faciliusque corruptioni ac putredini ob noxium est quam aër; hic variis inquinamentis conspersus et ab homine per inspirationem attractus, facile illum inficere potest. --- Dum ergo in aëre tot et diuersa occurrunt effluuia noxia, quae singulis inspirationibus attrahuntur, facile patefcit, quantopere corpora aëioni effluuiorum sint exposita. Vt summatim loquar: aër miasmatis, vaporibus venenosis, putridis subterraneis, aliisque refertus, per os et nares attractus, ad pulmones missus, sanguinique ibidem commixtus, iisdem quas vehit ideis sanguinem sigillat, quod sanguinis vitium omnium ferme maximum et periculosissimum est. Hinc et sua prima flamina ducunt morbi endemii et epidemici. --- Huc vtque Warlizius.

§. XXV.

Sunt equidem physicorum nonnulli, aëris qualitatem noxiam non ad morborum productionem sed tantum dispositionem aliquid conferre statuentes, quos inter doctissimus Sydenhamus ^{b)} assentientium spartam suscipere conatur; quum vero huius opinio tot tantorumque fat inclutorum in orbe medico virorum experientiae contrariari videtur, ad stipulari eius sententiae minime possumus. Sic celeberrimus Sennertus ^{c)} Boerhauius ^{d)} Becherus ^{e)} Hoffmannus ^{f)} Reinesius ^{g)} Dethardingius ^{h)} Lancizius ⁱ⁾ alique, experientia sua fat dudum euicerunt,

b) Vid. eius opera vniuersa, p. 237 et 649.

c) Tract. de febr. I. 6. c. 2.

d) Vid. eius Chemia tom. I. p. 483.

e) In Physic. subterr. lib. I. Sect.

V. cap. I. N. 17.

f) In seiner Anleitung vor Krankheiten sich zu bewahren tom. I. §. 6.

g) Vid. eius schola iureconsultorum medica p. 116.

h) In dissertat. de sulphure bezoardico Rostochii habita.

i) In tractat. de noxis paludum effluuiis, item in tract. de subitaneis mortibus lib. I. c. 6. §. 15. conferatur etiam Ioh. Zach. Plattnerus, Prof. Lips. in disquisitione de morbis ex immunditie ortis p. 16. item in Program. de pestiferis aquarum putrescent. expirationibus.

runt, aërem particulas heterogeneas noxasque in sinu fouere suo, fertilemque multorum matrem esse morborum. Sed quid diutius impuri aëris noxas in corpus humanum probare moramur, cum aëris in quo viuimus quoque nutrimur, et qui respectu nostri salubris audit qualitas, non vulneribus capitis tantum, sed cunctis reliquis in corpore obuiis, damnum inferat. ^{k)} Quantum enim aër particulis balsamicis ac analepticis refertus proficit, tantum is particulis mercurialibus et arsenicalibus impraegnatus corpori humano obest. Quid ergo mirandum si a ceber. Boerhaavio ^{l)} relatum legimus, aërem mercurii atomis repletum corpori viuo ptyalissimum excitasse, aequè ac fulgidissimum Thompsorius ^{m)} eosdem quam ab assumpto arsenico effectus in demortuis se obseruasse pestis tempore retulit. Nec silentio praetereundum aërem in America adeo esse efficacem atque rodentem, vt omnia fere metalla consumat, ex quibus colligi poterit aërem prae omnibus ad recipienda miasmata aptissimum esse elementum.

§. XXVI.

Cum ergo ex mente Anaximenis aër omnium rerum principium primum existat, nec obscure in apicum venient aëris balsamici effectus stupendi in corpus humanum, simul ac eius qualitates noxias, harumque efficaciam in praecedentibus sat abunde explicauerimus, vt ex contrariarum assimilacione elucescat, pro atomorum receptione diuersa, aërem vel prodesse vel corpori viuo nocere posse. Sic historiae nauticae ⁿ⁾ referunt: eo tempore quo cinamomum maxime floret in Ceylano, insulam tantam odoris fragrantiam spargere, vt ea ad centum milliaria intra altum mare, non sine debilitatae fanitatis restauratione, deferentis venti beneficio percipiatur. Quod idem in Moluccis contingit, in quibus ventus odorem Caryophyllorum

D 2

ad

k) Vid. Act. Erud. Noua, quae Lipsi. publicantur Suppl. I. p. 272. item Paraeus lib. X. cap. 8. et G. Fabric. Hildan. obseruat. et Curat. cent. II.

l) Boerhaan. Chem. tom. I. p. 492.

m) Vid. Act. Erudit. Londin. sub eod. anno 1665.

n) Vid. Rich. Blomfius et Walth. Schultze in der ostindianischen Reisebeschreibung p. m. 187.

ad complura milliaria praesertim tranquillo tempore deportat. Non minus fragrantiam quoque e malorum citriorum aurantiumque floribus ex Galliae provincia praeternaugantes per quinquaginta milliaria perfentiscunt, testibus *) rerum exoticarum scriptoribus.

§. XXVII.

Quodsi ulterius in aëris salubritatem inquiramus reperimus multa prae aliis loca ob aethrae ambientis prosperitatem modo longaeuitati medicamina modo morborum asyla certaque antidota, immo promptissimam euadere Panaceam. Sic relatum legimus: in insula Prouidentia dicta ultra centesimum incolas viuere annum, aequae ac in Helena insula moribundos ac pene conclamatos aegros, si in illam transferuntur, ad viuum reconualescere ac restaurare, quandoquidem et de Caribis legitur insulis, hos suos incolas maxima dotare longaeuitate. Nec incognitum erit magni tempore Galeni artis peritos ad montem Tabras *) inter Surrentum et Neapolim in Campaniae parte maritima situm, maxima cum euphoria phthysicos ablegasse. Neque aër *) Tabritanus eruditus ignotus erit medicis ob efficaciam et virtutem omnis generis febres radicatas extirpandi. Sed quid in enarrandis locis ob aëris salubritatem haud paucis notis diutius morabor, cum quilibet ex allatis conspiciet, qualitati aëris in vitam ac sanitatem aequae ac mortem imperium concedendum. Non inepte ergo *) Hippocrates suafit: in morbis longis vertere solum esse optimum, et Erotiani consilium non flocci pendendum: mutationem loci in morbis salutiferam, et migrationem interdum medicinam esse. Cui et

Aui-

o) Vid. Franc. Leguat in der Reise nach Jooey unbewohnten Inseln p. m. 55.

p) Cassiodorus lib. XI. cap. X.

q) Tebris vel Tabris, vrbs olim Ecbatana, iam Europaeis Tauris dicta, Persis subdita, tanta gaudet aëris salubritate, vt febribus afflicti hanc adeuntes confestim restituan-

tur, ea propter hoc oppidum Persarum secundum effatum Tebris vel Tabris nomen sortitum. Teb enim ipsis febrem, et Ris, effundere denotat, quasi febricitantes ibidem materiam febrilem in auras effundere potis sint. vid. Ad. Olearius in seiner persianischen Reisebeschreibung l. 5. c. 7.

r) Lib. IV. epidem. Sect. V.

Anicenna et celebr. Hoffmannus^{s)} subscribunt sententiae, quum opinantur: ex generibus medicationum mutationem de terra ad terram et de aëre ad aërem esse optimam.

§. XXVIII.

Cum porro ex mente Ill. Boylii nullum corpus porosum aëre sit vacuum, isque aër ex recentiorum obseruationibus motu semper aliquo gaudeat elastico.^{v)} Hoc motu expansiuo autem atque intestino, iugiter aliquid, licet valde exile e corporibus auferatur sit exinde, vt nullum non corpus halitus tenues perenni effluxu expiret; ex quorum varietate, varias consequitur qualitates, et differentes alterationes atque mutationes subit aër atmosphaericus, vt modo sit acris, venenatus, contagiisque repletus, modo balsamicus et salubris. Cum vero sub aequali solis aestu effluuia licet haec nociua adeo rarefaciantur^{v)} atque expandantur, vt in subtilissimas abeant atomos, ac ferme dissipentur, secundumque grauitatis leges contrarias sursum deuoluantur; attamen existente paulo post frigore condensantur, in atmosphaera vt haereant compactioraque euadant, ex qua tandem non sine corporis viui detrimento praecipitantur, et per inspirationem attrahuntur.

§. XXIX.

Nemo itaque prorsus adeo vesanus erit, qui tussim epidemicam hanc conuulsuam pari fato ortam negauerit, cum non solum huius possibilitatem sed et veritatem asserit rationibus et obseruationibus sat validis exploratam luculenter dederimus.^{x)} Nec obstat haud omnibus paria contigisse fata infantibus, aliquosque immanes euasisse, quum et ipsa faeuente peste, tanquam morbo maxime epidemico, quosdam huius contagii plane expertes, Clinici obseruauerint. Non enim vniuersale contagium

D 3

s) In dissertat. de peregrinat. sanitat. causa instituta.

t) Vid. Ioseph. a Costa in hist. Indiae occid. l. 3. c. 9. item Varenius Geogr. general. l. I. c. 19. Prop. 41.

v) Boerhaave Chem. tom. I. p. 456.

x) §. XXIV. XXV. XXVI. et XXVII.

gium *) ass tantum pro humorum qualitate, et corporum viuorum dispositione actiuum datur.

§. XXX.

Neque vlli rerum naturalium scrutatori sedulo, hac de nostra hypothesi vltcrius haerebit dubium, sin modo reuoluat animo, quot millia hominum praedicto anno, non solum in nostris, sed et propinquarem oris in ipsa aetatis periodo, febribus acutis correpti fata persoluere. Quale phoenomenon in consuetum nulli causae nisi aeris inquinamento miasmatico tribuendum censeo, cum intra duorum mensium terminum bis centum homines et vltra febribus phreniticis, paraphreniticis, aliisque indolis acutae affectibus, quos inter aliqui haud proletariae fortis fuere, laborauerint. Ex quo colligi poterit, causam harum procatasticam, contagium quoddam fuisse in aere fluctuans.

§. XXXI.

Priusquam vero medendi ad methodum mentem animumque aduertamus, praemissarum status postulat, vt ablegatam morbi historiam pro eruenda veritate membratum enodemus, ne nostram praecipiti fulcro niti thesin quis opinetur. Siquidem ingenii foetus talismodi ratione et experientia haud satis maturatus facili abortiatur negotio necesse est. Enim vero nihil hodiernum in arte medica veritatis speciem assequitur, naturae ac motuum legibus haud consonum et analogum quod existit. Sapientissimus quandoquidem naturae conditor, corporis nostri machinam admodum artifice et prouide construxit, vt certis effectibus adaequati respondeant motus, *) fit et amicus Plato seu Socrates, magis tamen amica erit veritas. Tenui etenim Minerua veritatis absque et consensus suffragio producta proles, eruditorum clientelam illico perdit et ad Proseuchen nimis cito profligatur, dum scholasticorum dictionum auros, et medicorum philosophantium foro diu satis eliminatum.

§. XXXII.

y) Becher in phys. subterr. lib. I. Sect. IV. item Ioh. Mar. Lancisus de subitaneis mortibus lib. I. cap. 6. §. VI.

z) Vid. Illustr. Werlhofius in tract. de febribus p. m. 313. lit. C. in not.

Cum ergo corpus humanum medicae existat subiectum artis hocque vel ex partibus fluidis vel solidis a summo conditore, secundum leges motus mechanice sit concinnatum, et Medicus uti peritus artifex, in huius aut conseruatione aut re-
 stauracione (§. II.) omnem intendere opem necesse habeat; nostrae contemplationi dignum iudicamus, inquirere in facultates causae efficientes *) quomodo nempe inquinatus aër atmosphaericus in solidas et fluidas corporis agere partes, infantibusque conuulsiuam hanc tussim excitare poterit, cum absque causa impulsiuâ, nulli vnquam in naturalibus producantur effectus, omnisque e causa sua, tanquam a corpore denso, umbra, oriatur effectus.

§. XXXIII.

Ad partes solidas maxime referuntur fibrae, simplicissima diuerso sili instar tractu, protensa entia, ad reliquarum partium constructionem substituta, nec non nerui, membranae, tunicae, ligamenta, ossa, cartilagines, muscoli, glandulae, tendines, vasa sanguifera, lymphatica, atque lactea. Partibus fluidis autem praecipue annumerantur: sanguis, lympa, serum, sudor, lotium, chylus, fluidum nerueum, saliuâ, succus pancreaticus, bilis, et complures alii humores, per vasa cuiusque secretionis negotio dicata, e sanguine separati.

§. XXXIV.

Partes solidae in genere filamentis nerueis intertextae sunt (§. V.). Cuncti nerui sensu exquisito, et mobilitate tam extensiuâ, quam contractiuâ reciproca, quae elasticitas nuncupatur, gaudent (§. VII.). Iusta eorum rigiditas tonus, horumque

*) Quoniam Physici officium exigit, non proximas sed primordiales atque efficientes morborum erudere causas, hocque in negotio a Medico clinico is multum differre debeat; pace III. Boerhauii nostrum hic erit, a primordialibus, siue pro-

gumena non a proxima tussis conuulsivae causa, effectum deducere. Physici etenim est explorare, Clinici autem curare, hoc est: causam morbi tollere proximam. vid. Boerhau. instit. 28.

que vero infirmitas ac debilitas atonia seu laxitas nuncupatur. Vtrilibet harum tam ad aequalem sanguinis progressum, quam ad humorum secretionem multum confert, ita ut labefactato aut relaxato tono, torpide per vasa sanguis circulet, mucescat, atque secretionis vasa oppilando, humorum secretionem turbet, nimis autem constricto ^{b)} sanguinis circuitum iusto quam par est modo acceleret, huncque ad vasa arteriarum capillaria detrudat, eoque inturgescat vel plane dilaceret, sicque non solum humorum stases procreet, sed et ipsam impediat secretionem, ac prohibeat.

§. XXXV.

Partes fluidae ad quarum censum humanus praeprius sanguis seu humor omnium C.H. fluidorum princeps, ex quo reliqui omnes allegati (§. XXXIII.) separentur, referendus, vel quantitate vel qualitate peccare possunt. Illa si existat, per venae sectionem, eccoprotica leniora, diaphoretica, aut vesicantia imminuenda vel extenuenda; haec nulla tenus talibus indicatis cedit, sed alia, et quidem pro status diuersitate indiget medela. Etenim vel integra sanguinis massa, cunctique ex hac humores secreti contaminati sunt, vel in parte tantum corporis speciali humoris inquinamentum latet, qui status dispar, disinctam postulat medelam.

§. XXXVI.

Sanguinis si totius qualitas deprauata vel exoriatur, vel humores saltem particulares exinde secreti, spissitudine et muciditate, aut aquositate nimia, quin etiam acrimonia acida aut alcalica peccent; diuersorum generis morborum praefecto est. Sic

b) Si ramus arteriae cuiusdam eminentior v. g. arteria cruralis in animale quolibet delegatione confringatur, intra diei spatium aut citius pro constitutione brutorum, horripilationes, uno et febriles excitantur in corpore motus, et quum maior adhuc prope cor arteria deli-

getur, conuulsionibus obnoxium euadit animal. vid. Hales haemastat. p. 267. §. 47. item p. 371 et 389. in notis, quibus ex vberime patet: stagnationem sanguinis in vasis capillaribus esse causam horrois in febribus.

Sic enim acrimonia ^{c)} vitriolacea aut mercurialis quum prae-
valeat in sanguine, haecque ad membranas aut tunicas sensu
exquisito praeditas (§. XX.) deferatur, spasmi particulares par-
tim; vt vomitus, tussis ferina, partim musculorum vniuersales,
ex materiae agentis ferocitate tandem in conuulsiones dege-
nerantes, exurgere solent. Particulae autem alcalicae non
equidem positivae sanguinem coagulant ex mente cel. Lindstol-
pii ^{d)}, sed primum resolvunt, qua ex resolutione particulae san-
guinis limpidiissimae reliquis terrestribus vehiculum constituen-
tes dissipantur ac consumuntur, vnde reliqua sanguinis portio
visciditatem assequitur et in magma glutinosum coalescit, ac
demum obstructions, inflammationes, reliquaque incommo-
da producit, quae malignitatem aliquam huiusque genetricem
evidenter atque distincte produunt.

§. XXXVII.

Quodsi nunc vaforum tunicae praedicto modo a materia
quadam haeterogenea constringantur, constrictionis infra pun-
ctum cruori in circuitu detinetur, et ad vasa constrictione im-
munia (§. XXXIV.) vi summa propellitur ^{e)} qua ex fluxus ac-
celera-

c) Omnes mineralis ac metalli-
cae profapiae sales sanguinis massae
acorem, qui in vasis capillaribus C.
H. statim et coagulationem produ-
cere potis est, contrahere posse in-
clutus testatur Hales in Haemastat.
§. 22. p. m. 236. Salia etenim arse-
nicalia, mercurialia, et vitriolica li-
berae potestatis vim veneni habent,
eundemque in C. H. exserunt effe-
ctum. Vid. Lindstolpii Lib. de venen-
is cap. 3. Cuncta quandoquidem
venena e triplici naturae regno de-
sumta, siue sint acida metallica, si-
ve alcalica e vegetabilibus et ani-
malibus deprompta, sale acri cauti-
co abundant, sanguinique coagulum
inducere valent. Idem autor ibid.
cap. 22. Thef. 19--22. Etenim Me-

dicus quidam Anglus in hominibus,
a serpentis venenati (in Virginea
Boicinga) a cel. Linnaeo caudifo-
ni germ. die Klapperschlange nun-
cupati ictu, demortuis, cultroque
anatomico subiectis obseruavit, ho-
rum sanguinem plane coagulatum
fuisse, ac si morbis inflammatoriis
correpti, fata subiissent. Vid. Hales
Haemastat. pag. 284. confer. J. F.
Schreiberi tract. de peste p. m. 145.
in quo refert: Polygalam virginia-
nam pro vomitorii scopo, vim hu-
ius veneni infringere posse.

d) Vid. Lindstolpium l. c. cap. V.
Thef. 40.

e) Vid. Stephan Hales l. c. §. 175
176. p. m. 333. in notis.

E

celeratione aestuosa, sanguinis massa inturgescit, vasorumque minimorum, ad quae impetuose detruditur ^{f)} exampliatum diameter, praeter modum extenditur, capaciusque impetrat spatium, unde vis fibrarum deperditur elastica, febresque continuae ardentes, ac huiusmodi similes progignuntur (§. XXXIV). Quum vero talis in cerebro affluxus plus minus sanguinis congestioris contingit, dolores aut grauius ^{g)} aut capitis acuti, vel phrenitis ipsa oriri solet.

§. XXXVIII.

Cum autem partes solidae ex meris fluidis coaceruatae in haec leuiter iterum resolui possint; iuxta axioma chymicum: ex quo aliquid fit in id denuo resolui potest ^{h)}: fluida temporis tractu solidarum naturam induunt hinc peruersa et depravata horum qualitas, solidis facillime labem inducere potis est, et vice versa.

§. XXXIX.

Affertorum veritatem indubitata in polyposis arteriarum excrescentiis, et ventriculi ac intestinorum laesionibus sat luculenter reperimus, cum illae tanquam ex fluidis generatae, membranis tunicisque vtpote partibus solidis elaterem atque vim suam contractilem non modo derogent, sed plane destruant, hae vero vt partes solidae chylo, sanguinique ex hoc secreto, non leuem, toti postmodum massae immiscendum, communicent atque imprimant labem. Pari modo experientia euictum, hypochondriacos, atrophicosque, nec non phthysicos et diabete laborantes, longe maiori fame atque appetitu ad cibos sumendos prae hominibus in fanitatis statu viuentibus crucia-
ri

f) Notabile huius obseruatum videtur in cel. Fridr. Hoffmanni praxi medica G. I. conscrip. p. m. 334. Num. 14. 15.

g) Eiusmodi stases sanguinis congestorias non in substantia cerebri, sed Menyngum vasis fieri, toto die experientia confirmatur, siquidem in demortuis phreniticis per anatomi-

am id compertum habeamus. Hinc luculenter patescit, quomodo a congestione sanguinis ad cerebrum facta febres inflammatoriae et ipsa oriuntur deliria. Confer. Hales l. c. p. m. 337 et 383 in notis.

h) Vid. Christoph. Godofr. Stenzelii Medic. theoret. pract. §. 41. p. 25.

ri^o), quum ex oppilatis viscerum meatibus, ad ventriculum sanguis maiori copia vt antea aduehatur. Quale passio Iliaca in qua intestina (vt solidae partes) solummodo afficiuntur, sanguinis massae damnum inferre possit, ex eo videre est, quum ex intestinorum compressione fortiori, stasis, gangraena, sphacelus, tandemque mors oriatur.

§. XL.

His itaque stabilitis conuulsivae tussis nostrae epidemicae generationem ex miasmate ortam, secundum symptomata hanc concomitantia explicare haud arduum erit. Sit enim vt particulae contagiosae per inspirationem solum, aut ex receptiorum opinione, per insinuationem in poros cataneos simul, sanguini virus communicauerint, malum hocce contagio huic primordia sua debere, omni exceptione maior dabit veritas. Inspirato enim per os miasmate vehiculi ope aëri, ad pulmonum bronchia detraditur ^k) ibique titillando confertim tussiculam mouet. Reliqua portio cum salua ^l) intime mixta ad ventriculum deportatur, vbi non modo orificium ventriculi superius mere nerueum, mordendo, sed et fermentum naturale gastricum corrumpendo, ventriculi totius tunicam nerueam arrodit atque irritat, ex quo anorexia, nausea, vomitusque oriuntur.

§. XLI.

Quum post modum mephtis haec vitriolacea mercurialis mediante liquidorum flumine, aut per vasorum poros inbian-tes, breuiori sanguini admiscetur via huncque coagulat, ad thalamum cordis dextrum propellitur virus, vbi diastolen huius imminuit, systolenque promouet et accelerat, de hinc per

E 2

arte-

i) Vid. D. Niefelds dissert. de Bui-
limia sub praesid. DD. de Büchner.
item Schenck. obseru. lib. III. fol.
349.

k) Eiusmodi acedines acidas vel
alcalicas, praeter noxam pulmonibus
et sanguini per eosdem transi-
turo noxam inferre, si per auras,
quam haurimus, dispergantur, do-

cet Linditop. lib. de Venenis cap. 5.
Thef. 52.

l) Contagium per aethram dif-
persum saluae communicari, sicque
per oesophagum descendere, deglu-
titi, vltiusque deferri, et hoc
modo vomitus enormes excitari
idem Linditopius l. c. affirmat.

arteriam pulmonalem ad pulmonum anteriorem delata substantiam ^{m)}) horum folliculos nerueo membranaceos vellicat, pungit atque lancinat, ac per spasmos exinde resultantibus, fortioresque succussiones, respirationem anhelosam, imo et conuulsiones ipsas excitat atque producit. Videmus hoc assatum circa improuifum medicamentorum mercurialium vsum in C. H. contingere, licet affabre praeparatus sit mercurius, et cum terra se probe vnitum sentiat materia optime monente ⁿ⁾) Scheffelio. Quod si vero mercurialium vim et efficaciam virulentam post praeparationem adhuc dum restitasse aliquam compertum habeamus, quas quaeſo mercurialis spiritus etiam nunc in

^{m)} Quodsi pulmones a tali aëris acredine vel ab arsenicali flatu immediate laedantur, gangraena oritur, quae sphacelum et hic mortem excipere solet. vid. I. F. Schreiberi tract. de peste obseruat. VI. Consect. 5.-6.

Peccat etiam aër grauitate quadam sibi immixta, agitque in pulmones maiori vehementia, quam quidem elasticitas eorundem teneraque textura tolerat. Vnde pariter sanguis et fluida per pulmones fluxura ibidem stagnant, et tussis, dyspnoeae, asthma et tandem febres pulmonales reliquaque oboriuntur mala. Quibus et cel. Werthofius Prouinciae suae decus in tract. de febribus adstipulatur sequentibus: Vbi impedita haereat aëri elementi portio, confluit semper et conspirat cum ipsa massa atmosphaerica, ac maturae suae virtutisque motricis elasticae particeps est, participesque iusto modo facit humores sibi iunctos: quam virtutem, pro maiori aut minori impedimenti robore, calorisque aut aliarum exsolutionis causarum ratione, magis aut minus efficaciter, crassius aut

subtilius, euidentiùs aut obscurius, ferius aut ocyus, violenter aut sensim sensimque exferit. loc. cit. p. m. 274. in not.

Sic quoque exhalationes sulphureae aut aliae minerales per aëris vehiculum inspiratae atque ad pulmones deuolutae, respirationis organo immedicabilem contrahere queunt labem, de quo Lemery histoire de l'acad. Roy. de scienc. anno 1700 experimento quodam chymico nobis exemplum sistit. Sulphuris etenim et martis substantia anatica portione in pollinem redacta, et sub terra aqua prius irrorata, desossa, tantum dabit firepitum et ignescentem expirationem, vt exhalationes has absque pulmonum detrimento nemo inspirando perferre potuerit. Plura vide apud Senecam Nat. quaeſt. I.-6. cap. 23.

ⁿ⁾ Vid. DD. Stephan. Scheffeli, Profess. Gryphiswaldens, disert. de noxis ex abusu mercurialium in corpus humanum redundantibus 1728 ventilat. confer. etiam celebr. Boerhauii insit. medic. §. 1139 et 1145. nec non cl. Borrichius de ortu et progressu Chem. p. 110.-111.

in aëre liberaeque potestatis fluctuans, noxas in C. H. mouere potis erit? cum nondum vilo concreto terreo vnitus conspicitur, sed cum Mephitide tantum vitriolacea itidem acri fluida commixtus per inspirationem hauriatur °).

E 3

§. XLII.

o) Superque fat hoc metallariis contingere obseruamus, qui in metallifodinis ad effodienda metalla laboribus incumbunt. Hi multis obnoxii sunt morbis, praesertim iis, qui ex inspiratione aëris noxia, pulmonibus, ventriculo et intestinis euenire possunt. Scilicet liquor metallorum aethereus siue spermatis exuuium maxime volatile et acre, non tantum per inspirationem pulmones afficere, sed ob huius cum salua mixtionem ad ventriculum vteriusque denectum, gastricum liquorem corrumpere, humorumque stases, et reliqua morborum accidentia progignere valet. Qui metallorum aethereus liquor nihil aliud est nisi mercurialis aqua subtilissima, aut rectius, mercurii spiritus, nullo vinculo vnitus, de quibus vterius legi merentur. Hippocrates lib. 4. Epidem. §. 14. 15 -- Basilius Valentinus in Tract. de metallor. qualit. cap. 1 et 21 -- Theophr. Paracelsus de metallicular. morbis Germ. Id. confer. -- G. Agricola de re metallica lib. VI -- Bernhard. Ramazzini Med. Aufon. diatriba de morb. artificum, vbi inter alia et de metallicularum agitur morbis -- D. Martin. Panfa de peripneum. metallicul. D. Virfani de morb. metallarior. -- D. Suchlandus de paralyfi metallar. D. Friedr. Hoffmannus in disput. de metallur-

gia morbific. Hal. 1695 -- D. Kochlatschius de metallicular. nonnullis morbis. Halae 1721. -- D. Alberti de praeseruand. metallicular. morbis. Hal. 1721. Cum autem nullum toxicum adeo fit nociuum corpori quod bene prius praeparatum eisdem Panacea atque praecellentissimum existat remedium, annuente cel. Melch. Friccio Vlmenfi in tr. de virtute Venenorum medica in 8vo. Vlm. 1701, Sanctissima hic perstabit veritas, mercurium, aut vinculo corporeo terrestri vnitum, aut hocce plane destitutum, spiritusque naturam induentem, licet fugitiuus sit seruus, Chymicorumque Proteus multiformis, optimum atamen euadere posse pharmacum, remediumque vniuersale ac coeleste, si sulphur eius methodo philosophica depuratum ac digestum, ad fixitatem redigatur, consumatam. Quod omnes probe norunt, qui in Chymicorum palaestra defudarunt, et totos in arte sphagyrica intendunt nervos. Verissimum ergo remanebit prolatum: nihil nociui in esse mercurio probe praeparato, sed potius ad refarciendam sanitatem eamque stabiliendam, omne id ipsi inhaerere, quod quaerunt sapientes, at hic labor hoc opus est! non enim cuius sphagyro licet adire Corinthum.

§. XLII.

Hic iterum inquinatus et qualitate plane alteratus sanguis ^{p)}. Si per veram pulmonalem ad ventriculum cordis finistrum et exinde per aortae vtrumque ramum ad pleuram, caeterasque partium nerveas delabitur membranas, nervorum puncturam, contractionem et sanguinis statim fuscitat, consequenter febres ardentes ac inflammatorias, nec non convulsiones §. XLI. allegatas generat atque promouet, scilicet cum cruor ad vasa ob diametri angustiam exilia, in statu sano lympham vehentia, vi fibrarum contractili detrudatur ^{q)}, haec diametro extenso globulis sanguineis aditum equidem concedere, aut ob arctiorem ambitum his denegare transitum coguntur, qui casus inflammationum omnium, aliorumque pathematum febrilium, fons et origo existit. vid. §. XXXVII.

§. XLIII.

p) Sic D. Ioh. Friedr. Henckelius de asthma montano et colica metallicarum convulsiva G. Id. conscript. lib. I. p. 92. refert: subtilissimas metalli particulas per inspirationem hausas et cum saliva ad ventriculum denolutas, sanguinis ad massam, lympham, imo exillorum meatus vasorum migrare. Quibus de prolatis authenticum allegavit casum lectu dignissimum. Quod si nunc particulae tenues terreae, corporis ad hanc peripheriam diffundere se queant, quidni mercurialis spiritus magis penetrantior efficere potis erit.

q) Constat namque experimento sanguinis globulos rubros nihil aliud esse quam olei volatilis guttulas quasdam, circa centrum suum fortissime rotatas, qui globuli vel ex viru, vel motus attritu intestini differebantur. Non aliter se se sanguis

habet, ac quidem baccae myrtillorum rubrae, quae pistillo confusae, pultaceam formam adipiscuntur, liquidis a crassioribus ita separatis, mutuoque partium sanguinem componentium vinculo dissoluto, ut sanguinis quaedam pars tenuissima, vini rubelli, vel carniem loturae instar, a venis recipiatur, crassiores vero particulae, sui iuris iam factae et combinatae, hinc inde in arteriarum angusta capillaria fecedentes, viam ad obstructions inevitabilem; vel etiam densissime grumescentes, in magnis arteriarum cavis, et cordis ventriculis stagent ac detineantur. Quae quidem pelliculae, seu serum sanguinis coagulatum, dum adhuc confusae sanguini meabili sunt, saepe in venae sectionibus conspiciuntur, praesertim in morbis inflammatoriis, ac certum sanguinis inflammati praecedent indicium.

Quodsi ulterius symptomata morbo huic epidemio obuia penfitemus, praedura haec in pusionibus fames contemplationem nostram praeprimis merebitur. Hanc cum praeternaturali contigisse modo autem huius inuestigare causam operae erit pretium. Physiologi nostro aevo celebres omni quali fatentur ore, ministrantem fomis causam suppeditare ventriculum. Sin autem eorum rationem, quomodo? contemplemur, maximum hos interuersari disensum atque adhuc dum sub iudice litem esse, reperiemus. Quidam enim horum animam esurientem, et sic pro causa consuetudinem adpetendi venditant^{r)}. Alii vasorum sanguiferorum attritu hanc fieri adstruunt, alii materiam quandam aetheream subtilem ciborum mediante deglutitione ad ventriculum deportatam ibique cauum ventriculi ipatium tillitantem, famis causam existere perhibent; alii alio luxuriantur sensu: et quis quaeso ludicras omnes multorum physiologorum sententias, qui vel ex fermentalis succi copia, vel ex vitiata ventriculi conformatione, aut aliis sex centum causis, deriuare famis fontem sat agunt, allegare hic poterit. Licebit procul dubio (saluo tamen omni meliori iudicio) nostrum hic addere calcar, et quum in medica docenda vel demonstranda^{s)} non deceat vero affirmare id, de quo vsque adeo sumus incerti; probabilissimam phaenomeni huius rationem hic adduxisse non displicebit. Famem in statu naturali post ciborum digestionem toties quoties remeare, nemini lectorum ignotum erit. Quum enim ciborum magna digestum, sub chymi forma, duodeni cauernam, per pylorum transcendere conatur (quod in vegetioribus subiectis exantlato quadrihorio peragitur) ventriculi secluforium a cibus relinquitur vacuum. Dum autem gastricus liquor ad ventriculi cauum deportatus nil habeat, in quod vim suam dissolutoriam intendere possit, membranam ventriculi nerueam vt vellicet necesse est, qua ex vellicatione, fibrarum diameter admodum abbreviatur ac³ contractitur. Haec autem contractio parietes ventriculi⁴ membranosos

r) Vid. Iunckeri physiol. Tab. Cartesian. p. m. 17. I. P. Eyselii
XXV. Steph. Blanckhard. academ. Compend. patholog. §. 54.

s) Pickarnius in orat. §. 4.

fos inuicem subiungit atque comprimit, vt attingere et confricare se mutuo possint: quae tunicae nerueae affricatio sensum dum quendam doloris excitat, hic sub nomine famis haectenus nobis familiaris fuit. Secus in statu praeternaturali res se habet: causa etenim proeugumena a priori longe recedere atque ibidem aberrare oportet (dum gastricus liquor aut parce, aut plane non separatur, aut qualitatem heterogeneam induit) licet pro catartica, affricatio scilicet parietum ventriculi mutua, vna eademque, quamuis spastica existat. Fundamentum opinionis nostrae dabit morbus spasmodico-vagus vulgo die Grieselkrankheit, qui propter membranarum in ventriculo frictionem mutuam spastice excitatam, adeo homines quandoque fame cruciat, vt ferias has esuriales tolerare vix queant. Simile in infantibus, lumbricis aut teretibus vexatis accidere, memorabili exemplo clariss. Pechlinus *) nos docet. Haud dispar phenomenon in agonizantibus quoque obseruatur, per saepe a spasmis partium interne laesarum ortum: scilicet conuerterentur saepissime de durissima fame in ultimo fere vitae articulo, quam cibis adpetendis profligare cupiunt, cum tamen post paulo assumtum cibum fata sua subeant; euidentij argumento famis morbificae causam, in constrictione membranarum spastica consistere ventriculi. Quilibet igitur colligere ex praemissis poterit, idem pusionibus obueniens symptoma, ventriculi spasinis, a misafmate aereo concitatis, suos debere natales.

§. XLIV.

Febrilis porro pusionum clamor in historia morbi recensitus reliquaque annexa symptomata, si perscrutationi obiciantur vteriori, non a turbatis haec spiritibus animalibus *) quae ratio

*) Pechlinus lib. I. obseru. 65.

v) Qui famigeratissimae hypotesi patrocinantur, cunctosque in corpore effectus, nec non morbi symptomata ab anima immediate deriuare allaborant, licet anima sit *απαθής*, nec materiali vilo curari poterit medicamine, saxum sisy-

phium voluere conantur, quin iam diu contraria deuicti tenentur ratione. Quod vero anima nostra, vinculo quodam mediante aethereo, cunctas corpori illatas iniurias, aut blandos contractus, secundum sui acerbitem aut iucunditatem ritu diiudicare, horumque sensationem

ratio occulta dici possit, sed longe alia ex causa efformasse genesin suam, clarius luce ex sequentibus patebit. Quaelibet mirum sensatio iucunda animae ex blanda nervorum trillitatione (secundum systema influxus physici) oritur, mentemque hilaritate implet; contraria atque aduersa vero ex opposito diiudicatur: hinc quaelibit violenta nervorum exagitatio, siue in horum compressione vel extensione nimia, aut plane laesione consistat, ingratae perceptionis sensum in corpore, qui dolor nuncupatur, ob animae commercium et vinculum cum corpore, efficit, licet nemo hactenus physicorum, mutuam absque contradictione sensationem in vtroque reciprocam demonstrare ad oculum potuerit. Quod itaque infantes cibum post asumptum enormes reboauerint clamores, hosque nec citius nisi accedente vomita finierint, quodque tussis non exemplo ac furtim, sed interueniente quadam remora inchoauerit tragoediam, causa ni fallor erit: quod in primo phaenomeno, ventriculi orificium superius, imo ipsum diaphragma, compresserit ciborum oppletio, quae nervosarum partium compressio, sensum omnino doloris prouocare valet: in secundo autem, nouus ex impuro chylo ad pulmones sanguinis affluxus acris, recen-

sationem pro re nata, nervosi subditio systematis, communicare corpori possit, extra omnem dubitationis aleam persistit existim, quamvis modum, quomodo? Deo soli non physico enodandum arbitror, licet illust. Wolffius Leibnitiana reduitua hypothesei rem acn terigibile videri voluit, de quo vlt. vid. dessen Erinnerung, wie er es mit den Einwürfen wolle gehalten wissen, die wider seine Schriften gemacht werden. §. 273. ad metaphys. §. 761. Huic meae opinioni non repugnant doctissimi Vratislauenstum Medici, Domini Tralles (cui Numen omnipotens cuncta ex voto succedere iubeat) prolata in Commentatione sua, de Machina et anima humana pror-

fusa a se inuicem distinctis etc. refutationis gratia pio fat atque perdocto pectore deprompta p. 235. huius tenoris: mihi vero nunc perinde est, qua ratione subsistere Clarissimi Viri vnionem, et commercium animae cum corpore sese habere statuerint, namque, quod firmiter credo euenturum, si aliquando valere iullo systemate causarum occasionalium, influxus, et harmoniae novum iterum condat posteritas liberata et ingeniosa, manebit tamen in multis vt Hollmannus peculiari dissertatione, commonstrare laboravit, anima sibi ipsi ignota cum de corpore adeo et materia, eruditissimosque premat et premet in multis inuincibilis ignorantia etc.

F

J. B. Hoffmann

recentes pulmonibus stimulos ad concutiendum largitus, quae sanguinis tandem acrimonia, per vasorum capillarium gyrum, ad tunicam Schneiderianam sic dictam, raptu celerrimo delata, sternutationes excitare poterit frequentes.

§. XLV.
Tenelluli denique lactentes anni stadium nondum decursi, hos quod cruciatus perferre nequiverint, debilitatus fibrarum elater, nervorumque robur deficiens suppeditarunt causam. Quicquid enim in nobis momentum motus fluidorum auget, etiam momentum solidorum destruit; unde malum de die in dies cessit in peius, adeo ut debitum morti perfoluere tenerentur.

§. XLVI.
Possent equidem de tussi nostra epidemica, et symptomatum reliquiae, in historia morbi adductae, hic enodari si leuidentibus tempus terere atque lectorum pectora alere aequum iudicarem; quum vero leui physicorum mentis poterint indagare assequi, dilucidatione indignis vltiori non diutius explanandis inhaerebimus.

§. XLVII.
Itaque lectoribus forsitan seiscitantibus, aëris inquinati actionem in corpus humanum, modumque quomodo? non minus ac corporis humani in miasma reactionem aut potius correlationem ad aëris contagium passiuam, vsque ad nauseam, geometrica demonstrasse ratione, hisque ipsis satisfecisse spero, eruditorum consolationem non fugiens.

Quantum est, quod nescimus.
Quodsi vero cuiquam contradictionis libidine intento Aristarchi Spartam suscipere volupe erit, Aristippi vices forte fortuna Damon quidam recipere non recusabit, cum Plautino interrim hocce, erigens mentem;

*) Immundas fortunas aequum est squalorem sequi.
ad primum enim ut momentum repetendo paucis respondeam, vulgare exemplum sufficientem problematis dabit resolutionem.

Vi-

*) Plaut. Cistell. act. I.

Videmus etenim candellam sebaceam, oris flatu extinctam can-
 descere ellychnio, dirum admodum exhalare foetorem, ut
 pauci reperiantur, qui absque nausea et vomitu tolerare hunc
 possint. Quum enim particulae oleoso-alcalinae acres, per
 flammae vulcanum resolutae atque rarefactae, cubiculi per at-
 mosphaeram dispersae, respirationis ope attrahuntur, eodem ut
 aer contaminatus, licet dispari efficacia, corporis interiora af-
 ficere poterunt. Sic ego foeminam per bimelre gravidam, ab-
 orientem exinde novi. Imo permulta adhuc hominum ex-
 empla non ignota mihi in promptu sunt, qui captis dolores in-
 tensissimos, lypothimiam, nec non apoplexiae speciem, talis
 modi foetore passi fuere; evidentium testimonio, aerem infectum,
 nocere corpori posse. Secundo: aerem, licet non per se, sed
 partium heterogenearum, vel nimis tenuum, vel nimis gra-
 vium, vel acrium admittione (§. XXVI) corpori inferre no-
 xas, suo iam cognovit seculo, Reverendus medicinae proa-
 vus Hippocrates *) hinc iri inficias non poterit, virulentiam
 miasmaticam, esse acredinem summe alcalinam, aut summe
 acidam, quae statim sanguinem, vel resoluendo, vel dissipando,
 remanente parte crassiori (§. XLI.) cogere, atque simul
 solidam corporis portionem, in consensum rapere potis sit.
 Nobis interim probabilitatem, quin imo veritatem asserti no-
 stri apodicticam, ne disquisitionis succinctae cancellos trans-
 grediamur, Lectorumque patientiam laedendo, nauseam pro-
 creemus, brevibus allegasse sufficit, quomodo miasma nimi-
 rum hocce in aere contentum, miros hosce in corpore affe-
 ctus, imo ipsam producere consuetudinem potuerit tussim.

§. XLVIII.

Demetito igitur affectus causaeque praefamine medendi
 iamiam methodus explananda erit. Siquidem in difficilioribus
 superato omnibus morbis, quantum prudentis et operosi Me-
 dici huiusce perferutandis vires suppeditant, ad causarum, quae
 eos excitant atque fouent remotionem, potissimum in curatio-
 ne reflectendum, si successus votis respondere optatus debeat,
 atque auspiciatus; ita et in hoc haud levis notae affectu, iuxta
 causae

F 2

y) Hippocrat. de nat. A. n. 18.

causae, cognitionem medendi methodum, maxime adaptare ne-
cesse fuit, vt ratione et experientia suffulcitus, remediis et au-
xiliis electiuis, mali huius radicem, ceu causam funditus ex-
stirpare potuerim. Tribus autem potissimum absoluenda fuit
indicationibus: I. Miasma lethiferum corrigendo et e corpore elimi-
nando.

II. Stases humorum resoluendo, et

III. Convulsionem conspiciendo ac mitigando, iustum-
que partium nervosarum tonum redintegrando ac
roborendo.

His enim si indicata conuenientia largiantur, qualitas caustica
atque vellicans, tanquam mali totius fomes eneruatur; quo ex
fonte tam tussis convulsiva, quam febris synochae reliquorum-
que symptomatum syndrome scaturiuerat.

§. XLIX.

Dolendum attamen quam maxime, vt nullibi vnquam arti-
fices magis inter se dissentiant, quam in foro medico: ita vt
non leue exinde arti redundet opprobrium, quasi dubio atque
incerto nitatur fundamento, cum tamen rationalis theoria, au-
thoritatem praeciudicis vacua, atque experientia non vana, sed
conuincibilis, fulera sint acerna atque eburnea artis nostrae.
Enimvero nisi caeca quaedam et insipiens arrogantia eorum *):

Qui omnia se simulant scire, nec quicquam sciunt,

- falso ne an vero laudent, culpent quem velint,

- non flocci faciunt, dum illud quod lubent gemit.

obtrektoribus ansam daret, medicinam, huiusque geminos

filios probrosis laedere verbis, ars sane asclepiadea non adeo

vilesceret et flocci perderetur, sed magis doctiorum fama extol-

leretur. Haud male ergo H. C. Agrippa profatus *) sic inui-

cem

2) Plaut. Trinum. act. 1. sc. 2. scientificè minime callent, corrade-

re nummos nequeant, per deum il-

a) De vanitate scientiar. c. 83. licita id tentare conentur. Quos

Nec minus fordida quosdam obse-

dit adeo auaritia atque lucrandi cu-

piditas, vt, cum arte docta, quam

Quae

cem a se dissentiunt, vt nullus reperiatur medicus qui citra exceptionem, additionem, permutationem, praescriptum ab alio pharmacum comprobet, quin imo qui laceret, mordeat, nevidelicet ipse non melior Medicus videatur, si alterius vel optimo consilio nihil detraxerit, vel his quae etiam saepe nimis multa sunt, non aliquid addiderit; vnde tandem in proverbum abiit, medicorum invidia et discordia. Cum vero rationales atque doctiores medici ab eiusmodi medicastrorum turba plane separandi; dum hi non prolatorum auctoritatem, sed verborum rerumque pondus examinent, neque considerent, quis hoc illud dicat? sed quomodo prolata secundum rationis et experientiae lydium probet atque demonstrat? nullum haerebit, dubium, quin scientiae medicae harmonia, omnis discordiae expers inter vere eruditos, firmissimo ad aevi usque consumationem, steterit talo, licet Doctorculi quidam, non Doctores, stellionum more gloriam artis indocta proscindere atque rapere frustra, conentur contradictione.

§. L.

Quamvis vero allegatas iuxta indicationes permulta sane e triplici naturae regno deprompta pharmaca ceu indicata adduci hic possent; placuit tamen ea, hoc in morbo a me adhibita, virtus et efficacia quorum, experientiam praepremis corroboravit, tanquam probatiora huc adferre; Medicamentorum etenim non stupenda quantitas et multitudo, sed actiuorum potius

F 3 tius

Quae non mortalia cogis pectora, auri sacra famies?
 Hi sane mendici, temporalibus licet abundant diuitiis, aureaque induti chlamyde, quassando hanc saepius vndantem faciant; Medici praeclaro indigni nomine Lentilii illustris merentur suffragium:

Iactant se Medicos, quibus Idicla - -
 putabilia doctrinae tumentes sapientia, ex tripode dicta quasi prolata sua iudicant, quae attamen vulgaris excipit ignorantia. At gloriam

quam sibi fingunt forsitan invidente licet fortuna citius obtinerent, nisi famam alterius aut cauillando conspurcare, aut iuxta Machiavelli principia carpendo ordinata, burfam replere, gloriamque solum excellentiae duntaxat suae, quam tamen, contumelia comite, evanescere hoc fato, toties quoties experiuntur, vano reportare contenderent conamine. (A.) vid. M. B. Valentini animaduers. in Machiavel. medic. Prop. X. Fridr. Hoffmanni Med. Polit.

tius et comprobatorum compacta qualitas, dummodo aeger tuto atque iucunde, nisi cito leuamen exinde sentiat, omnem hic implere potis est paginam.

§. LI. Primum igitur ad momentum expugnandum, materia acris corrigenda erit: aut fiat haec correctio spicula obtundendo caustica, horumque in partes solidas activitatem infringendo, aut haec pingui muriendo litura, perinde erit, si modo offensa vis coërceatur, et qualitas immutetur noxia. Praeprimis autem scopo huic conuenire: Sem. Cannabis, Cardui mariae, papaueris albi, nucleique amygdalorum dulcium, in emulsionis formam redacta, nec non Gummi arabicum ac sperma coeti aut per se, aut oleo amygdalorum dulcium soluta, sin modo iudicio pratico administrantur, maxime experientia me docuit; oculusa etenim causa, resfoenatur effectus. Enim vero pingui mucilage sua, non solum vasorum membranos obliniunt, omnique a noxa defendunt, sed et fibras spasticae constrictas leniunt, assopiuntque, earum hinc laxitatem promouent, aliumque hoc modo blande subducunt officio.

§. LII. Multo autem efficaciores eiusmodi emulsiones absorbitibus, alcalinisque e. g. lapidibusque cancerorum, succino albo praeparato, sulphure lycopodii, aut b) lacte sulphuris, vel spermate coeti, maritatas concretis obseruau, hocque modo non tussis vehementiam lenitam solum, febrisque aestum sedatum, sed et primae indicationi semper me satisfecisse perspexi. Frigidum etenim mucilaginosum c) et auxiliatur et occidit quaeunque ex calido sunt; spermaque coeti ut lenitiuum non modo

b) Sulphur optimum est Bezoardicum et in morbis omnibus contagiosis, quin imo ipsa in peste virtutis ac efficaciae incomparabilis, siquidem et mercurii spicula obtundit extemplo atque mitigat, referen-

te clariss. D. D. Dethardingio in disput. de sulphure optimo Bezoardico. Rostoch. 1746. §. XI. XII.

c) Hippocrates Epidem. lib. 6. sect. 5.

do et resoluens, sed et ut praecellentissimum antispasticum inter reliqua subfellium occupat, nec unquam ope sua facellit. Cum itaque Medicus naturae sit minister, hicque nil vel praepostere vel temere aut officitanter contra vitalis energiae leges monente Hippocrate fuscipere debeat; magna sane morbis, potissimum curandis in acutis, medicae pars erit scientiae^{*)}, mentem a praeiudiciis cunctis feruare liberam, nec per intempestiva medicamina, dirigentis naturae motus peruertere, sed eius ductus sequi. Quum haec adiuuante Deo exoptatissimus semper vrgeat vestigia finis.

§. LIII.

Secundae autem indicationi, pro humorum stasi resoluenda, profuerunt maximopere omnia, natura quae ex sua, incidendi atque resoluendi pollerent virtute. Quorum ex censu palmam fere omnibus praeripuisse obseruauit^{e)} Mel despumatum virgineum, Gummi ammoniacum, Balsamus sulphuris anisatus, Crocus orientalis, et stibium diaphoreticum. Externe autem spiritus Camphoratus aethereus^{f)} cum spiritu fuliginis parumper mixtus, Epithematis sub forma adhibitas. Enim vero cum Chymicorum omnium suffragio, virtutem demulcendi

d) Bagliv. prax. med. l. i. c. 9. de variol. et morbil.

e) Vid. Theodor. Corbeii Pharmac. bipartit. sub voce Mel. -- Conrad. Kunrath. medull. chym. sub voce Honig.

f) Forlitan nonnullis quibus per transfennam modo spirituum in vires vacare contingit, infantibus vsus spiritus camphorati aetherei, morbo in hoc contagioso a me pro Epithemate ordinatus, mouere admirationem poterit; aut facile pudorem celare cogentur, si secus sinistre palatium Chymiae intrantes, de suscepto a me ratiocinari videbunt vsu. Spiritus etenim camphoratus sic dictus aethereus, tanta resoluendi at-

que roborandi praeditus est efficacia, vt Medicorum fere nullus, externo eius, in praxi carere possit vsu, de quo iam haud prolixus ero. Ego vero yerissime affirmare ausim, nisi in epidermide infantum tenera rubedinem aliquam, nihil vnquam incommodi, quin potius emolumentum in tenellis ab vsu eius me obseruasse centuplicato, ita, vt cutis rubedo a spiritus vsu contracta, vtilitatis subsecutae respectu, censeri de nihilo poterit. Spiritus autem camphoratus noster, ea propter aethereus audit, quia camphora, vini in spiritu resoluta, summe alcoholisato, vna cum camphora encheirisi haud vulgari chymica tranfendat

di Mel habeat atque resoluendi potentissimam, non modo ardorem febrilem compescere, quassatos lenire pulmones, stasesque humorum resolvere, sed cum praepotens contra putredinem Mel existat pro phylacticum, partium quoque resistere putredini valuit. Qua vero Gummi ammoniacum resoluendi praeditum sit efficacia haud multo enarrandum arbitror anfractu, dum infiti ratione oleosi salis volatilis, aperientem ac discutientem, pinguioris autem ratione substantiae lenientem atque mollientem habeat virtutem, unde et in tussi, asthmae, et in ternarum omni partium obstructione, aegri cum euphoria maxima praescribatur; quandoquidem et obdurata ventrem suaviter soluendo educat scybala. De reliquorum autem medicaminum virtutibus adductorum non multus ero, quum sint familiaria satis remedia, Practicoque cuius ne dicam Medicastra nota.

LIV. Tertiae indicationi specimen, selecta quaedam convulsiones mitigantia, iustumque partium redintegrantia robur, determinarunt medicamina: quae inter Cinnabaris antimoniij aut nativae, Castoreum, Cort. Cascaril. nec non anodynus liquor Hoffmanni mineralis, essentia succini, et Elixir nervinum nostrum enicuerunt, ita, vt praedictis solummodo, omnium instar optatissimo usus sum cum successu. Licet vero tam nostro, quam praeterito medicorum nonnulli aevo, internum Cinnabaris usum ob indolem damnauerint mercurialem^{g)} dubiumque et noxium plane exclamauerint; verissime attamen, nullum unquam eius ex usu rationali, redundasse corpori damnum testari experientia possum: quam ob rem, quum potentissimum,

ad
 cendat per alembicum et destilletur, extensa sicque subtilissimas in atomos, inuicem cum spiritu mixta, huic intime incorporetur, adeo, spiritus vt hicce, aliqua licet postmodum fontana imbuetur aqua, praecipitationem attamen fugiat camphora; quod vero vulgari a pharmacopoeis praeparatus modo,

spiritus camphoratus praestabit minime.

g) Vid. Matthiolus et Ioan. Renodaeus, a recentioribus vero, omnes inter Ioh. Godofr. Beckeri Pharmac. aulici Regis Daniae tractatus, qui titulum in fronte gerit: *Anfang des natürlichen Zinnober's im menschlichen Leibe kurz und gründlich erwiesen.* Copenhagen 1708. in 4to.

ad viscidum pulmonum mucum, aërei quo infarciuntur tubuli resoluendum, sit deoppilatorium ^{h)}), expectorantium dignissime catalogo hanc inserere non reformidauerim. Pulmonum etenim substantia non ut veteres somniarunt parenchymatica, potius membranosa, spongiae instar, vesiculis tubulisque referta quoniam exilat, generari in iis stases leuissimi humorum negotio, aut mucidis hos obstrui visciditatibus posse, Medicorum quilibet, et non monente Malpighio, cognoscere poterit. Igitur cum tenui et actiuo, meatus obstructi subtiles, deoppilatorio opus habeant instrumento, debeat sine renouatio eorum respondere votis, nullum sane in hoc peragendo remedium cinnabari praefendum duco naturae, combinatus siquidem sulphure Mercurius, quibus ex aut naturaliter aut artificiose quaelibet construitur cinnabaris, spem, de effectu implere omnem indubitanter poterit.

§. LV.

Et haec L. B. mere quamuis simplicia, nec ⁱ⁾) exotica pretiosa, nec composita mystica pharmaca arma tamen suere, quibus cum fauente Numine, contagii huius hostem, tullim scilicet

^{h)} Vid. Commerce, Litter. Physic. Techn. Norimbergensis suffragium de anno 1732. p. 56.

ⁱ⁾ Quoniam Calcarillae Cortex, male qui cum Winterano confunditur, et Croci stamina, ob frequentissimum fere ac consuetum usum, indigenatus iam dudum sibi vindicarent iura, hunc ipsis ex aequo derogare honorem nolui, naturale quamvis solum non Europam sed Indiam agnoscant. Hisce ergo probatissimis, similibusque simplicibus, pomposius quam exoticis, quacunque terrarum ex ora de promptis, morbi hominum multo tutius saepe profligantur; cum paucioribus non solum impensis queant parari, sed

conuenientiora magis indoli nostrae naturaeque septentrionali ac homogenea sint. Non inepte ergo iam suo perfrinxit Plinius aëo lib. 24. cap. 1. Medicorum praerudicia sequentibus: Haec sola naturae placuerat esse remedia, parata vulgo inuentu facilia, et sine impendio. Postea fraudes hominum et ingeniorum capturae, officinas inuenire istas, in quibus sua cuique homini venalis promittitur vita. Statim compositiones et mixturae inexplicabiles decantantur. Arabia atque India in medio aestimantur, vlcerique paruo, medicina e rubro mari imputatur, cum remedia vera quotidie pauperimus quisque habeat.

G

cet convulsivam debellavimus. Enim vero, licet materia medica clinicorum armamentarium, non indiga sit adeo, quin supeditare possit plurima, multaque adhaec e triplici naturae regno potuissent sane adduci, generalem sin therapiam conscribere, nec ea solummodo medicamina, per integrum quibus morbi decursus usus, proferre in medium, animus fuisset; at tamen procul dubio probatissima ea, et experientia quoties toties explorata allegasse sufficient, cum h) varietas medicamentorum ignorantiae sit filia; neque multa fercula quod aiunt tam multos fecere morbos, quam multa medicamenta paucas curast. Sin autem Clinico cuiquam variandi cupidine delectanti, parvae allegatorum suppellectili medicaminum, maiorem addere farraginem placeret forsitan, non habebit me dissentientem, modo is videat, ne Ceruam pro Diana, et inertia pro actibus eligat pharmaca, potius sed ea, virtus quorum et efficacia iamiam tuta haecenus fuere et comprobata.

§. LVI.

Cum autem medendi methodus ordinem requirat succinctum, ne pharmacorum in administratione *ὄστρον ἀπορέσθω* eligendo morbi malum augeamus, cum tollere illud nobis sit animus. Neotericis forsitan non displicuisse speravi Clinicis, sin adhibitam a me seriem, eorum in gratiam hic annexerem. Enim vero, cum primum indicationis nostrae membrum, miasmatis lethiferi correctionem atque eliminationem postulet; femina scilicet, lactescente turgentia mucilagine, quae aut aqua fontana, aut destillata aliqua compari, Emulsionis in formam redacta, remedia tanquam conformia, huic quae inferuire possem scopo, selegi. Diro etenim contagii premente malo, emulsionem huiusmodi per XLVIII. horarum spatium, ad cochlearis mensuram, quae semiunciam fere continet, continuandam imperavi, addita hac cautela: vt interdiu per bihorium, noctu autem, cum tussis atrocitas urgeret peruigilium, per trihorii moram, praedicta infantibus propinaretur dosis, ne praeter

1) Vid. Bac. de Verulamio hist. vit. et mort. art. 12. n. 14. operat. 5. §. 45.

praeter energiae nifum obruerentur multitudine medicaminum, ac fomno indulgere possent commodius, si vacarent excitatorio. Demetito postmodum horarum cursu cum ardoris vehementiam aliquantisper obseruauerim soporatum, Emulsionis usum noctu duntaxat continuandum iussi, de die autem sequens Eccelegma seruitio subiunxi medico:

℞. ꝯ amygd. d. ꝯj.

Sperm. coet. ꝯiv.

G. Arabic. pp. ꝯij.

ꝯ. Croc. or. gr. viij.

S. et inuic. M. F. Eccl. S. Wobon alle 4 Stunden 2 Thees
Löffel voll so bleß zu geben.

Hoc de Eccelegmate duos serupolos pro dosi per omne quadrihorium fumere imperaui, interpositis per bihorium pulueribus, tali modo concinnatis:

℞. ꝯ nativ. hung.

Succin. alb. ppt. aa. ꝯij.

ꝯ lycopod.

lap. ꝯ. crud. pp. aa. ꝯj.

ꝯ. Crystal. ꝯ.

Camphor. gr. ij.

M. F. ꝯ. div. in xij. p. æ. S. Pulver alle 2 Stunden nach
eingenommenem Saft eins zu geben.

Quibus vicissim pharmacis, semper noctu Emulsiones substituendo, per quatuor continuauit dies, usque dum aestus febrilis, tussis ac vomitus lenirentur. Effluxo hoc dierum spatio, pulueris mutationem suscepi, et sulph. lycopodii lapid. ib. cancr. exclusis, antimon. diaphoret. Croc. orient. nec non sperm. coeti pondere proportionato praedictae substitui compositioni, usumque emulsionis noctu cessare iussi; loco cuius, praedicto, Eccelegma, subiunxi modo ac ordine, Agrypnia quum adhuc dum infestaret infantes. De die autem loco Eccelegmatis Elixir quoddam e liq. min. anodyn. Hoffm. Ess. succini, Castoreique nec non Elix. Neruin. N. O. componendum curauit, cuius usum vicissim cum pulueribus commutatis inter

calandum praecepi; sicque per integrum morbi tractum, nisi symptomata quaedam inexpectata, instituti suaderent permutationem, procedendo re pro nata, continuavi vtiliter, exoptatissima donec sequeretur sanitatis conditio.

§. LVII.

Quum autem Medici postulet munus officiosi morbi non modo causam extirpare radicitus, sed et protuberantia symptomata hoc exurgentia, causa antequam funditus possit tolli, pro iucundo aegrotantis comescere atque palliare leuamine; sic et ego celebris Willisii ¹⁾ ad imitationem, e spiritibus, camphorato aethereo, mastichino, ac castoreato, tertiam fuliginis spiritus partem his admiscendo, praeparanda subordinavi epithemata, quorum ita adstruxi usum compositum, vt carbasciae duae his irrorentur adaptatae fasciae, unaque harum fronti, necessitas sin exigeret, una praecordiorum neceretur regioni, ex quo in aliquibus modo confestim modo tardius in nonnullis refrinabatur vomitus, capitisque dolores aut plane euauerunt ^{m)} aut leniebantur maximopere; talique symptomata modo dira, morbi statum ingrauescentia, ad aegri solatium mitigabantur, quo tussis atque conuulsionum cruciatus tolerari eo facilius possent.

§. LVIII.

Itaque L. B. in debellando hocce morbi contagio a me communicatam fideliter meam traditamque hic habes methodum, cuius si placuerit vestigia sequi, nullum poenituisse te imi tamen vnquam, polliceor. Meam etenim nunquam frustraui spem, sed remediorum hiccce, semper ex voto successit usus. Enim vero, ex omnibus, epidemico hoc affectu castigatis, curaeque meae traditis, nullum, praeter pusionem ⁿ⁾ trimestrem

1) Willisius Pharmac. rat. cap. 5.
 m) Quae commoda, incommoda quaeque camphorali vsus praestiterit spiritus sub §. LIII. in notis Num. 2. prolixius a me allegata, inuenient Beneuolus Lector.
 n) Quo cum conciliari axioma poterit practicum. Tussis epidemi-

ca conuulsus infantum, infra trimestre constitutos torquens, vt plurimum funesta est. Vid. Heine Meibomius de absest. intern. nat. et const. item obseruat. Commerc. Litter. Phys. Techn. Med. Nor. de anno 1731.

meftrem fato cefiffe, fed cunctos Propitio Deo reconualuiffe
 infantes, religiofe conteftari poffum. Neutiquam enim Num-
 men abeft °) fi prudentiae practicae et pietas medicationibus
 confociatur, dum

o) Noftrae fensus opinionis eft
 fequens: Cum Deus fit fubftantia
 perfectiffima independens, abfolutif-
 fimam omnia fecundum fapientiam
 fuam numero, pondere, et menfura,
 ceu ordine certo, voluit crea-
 ta. Hinc cuncta vel fimplicia per fe,
 vel conftitutionis ratione, compofita,
 quae inter Pharmaca reputanda,
 virtute et efficacia dotauit propria,
 quam iuxta, vi quadam, in corpora
 fibi fubiefta agere, et effectum
 viribus effentiaeque fuae conformem
 producere in his pollerent. Haec
 autem non vltra, fummo, terminos
 a Creatore ipfi iunctos, id eft: non
 fuae fupra effentiae facultatem agere
 poteft vis, impoffibilia alias perficere
 valeret. Si itaque a maiori, cui
 quam refiftere poffit vis, opprimatur
 mole, robur eius hebefcit, patiturque
 inactionem. Quibus ex fequitur: vt
 morbi quaelibet caufa, tolli in corpore
 quae debeat, viribus agentis Pharmaci
 conformis fit et adaequata. Medicamine
 ergo fi quodam, alijs quod in-
 ftructum et praeditum eft viribus,
 remouendae quam quae quadrant
 caufae, depellendum ad morbum,
 vt velimus, immutatus morbi per-
 fifet ftatus, et fymptomata exaspera-
 bantur; quod inter alia Empyricorum
 Medicaftrorumque, peruerfa praxis
 facpiffime comprobatur. (Male
 quippe fcientia de medicamento-
 rum viribus hi imbuti, Sicariorum
 quum adminicula, quae a Gehema

G 3. 30 non amittit. Ne-
 graufame medicifche Dordmittel
 nuncupantur, relicta morbi et ae-
 grotantis ratione in vsum trahant,
 euidentem aegrorum perniciem in-
 vite promouere coguntur. Et quam-
 vis Leg. 7. de offic. praefid. tit. 18. ff.
 fibi eblandiantur: euentum morta-
 litatis Medico imputandum non effe;
 Lepores attamen hi fua produnt ni-
 da, cum legem iudaice hanc inter-
 pretentur, cuius minime callent vi-
 gorem, paulo quippe poft claufula
 eft annexa: Si enim quid per im-
 peritiam commiferit Medicus, im-
 putari ei debet.) Porro mali fi cau-
 fa, medicamentorum viribus erit
 maior, perdurabit nihilominus mor-
 bus, et pharmacorum efficacia, cau-
 fae atrocitatem nifi vincere ac fu-
 perare valuerit, aeger certo morietur,
 etiam fi arrum potabile, Phalaia
 Chymicorum et Philofophorum
 Azoth, remedia tanquam electiua
 ac fpecifica adminiftrarentur, et Ap-
 pollo Aefculapius aut Hippocrates
 confilijs adliferent ipfi. Quod ve-
 ro fecus fieret, fi infinita medica-
 mentum, morbi caufae adaequatum
 polleret vi, et praeditum effet effi-
 cacia, quare bene cecinit Poeta:
 Non eft in medico femper re-
 medij leuetur vt aeger
 interdum dofta plus valet ar-
 te analum.
 Ex euidentibus ergo fi Medicus prin-
 cipis, clara demonstrare poterit con-
 nexione, morbi caufam, pharmaco-
 coque huic tollendae apta, vires
 iuxta

Flectitur iratus voce rogante Deus.
 Nec rebus in humanis, quin imo praxi in medica vtile aliquid

iuxta et efficaciam norit subordinare praeditam, diuina non deest benedictio, porius sed fauebit ausis, Medicusque omni procul dubio depellet morbum, Dei quoniam ex instituto, rerum creaturarum leges secundum et facultates egit, tres licet aut quatuor causam qui morbi aut pharmacorum cognouerint hanc indolem, Medici, arcana sua frustranea aegro propinauerint antea opere. Quod et Hippocrates de Loc. in Hom. n. 57. 58. corroborare annuitur, vbi pronunciat: Medicamenta recta quae cum ratione administrantur, sine fortuna sanare morbos; alias enim ea quae non remedia, per fortunam sanarent: hi ergo Medici modo sunt fortunati, qui recta ratione ad morbi indolem medicamina sua administrant, et infortunati qui secus. At ego non nisi reserua quadam limitatione tenebris huic gentilitatis oppresso non ad stipulari teneor effuso, quin potius hos solummodo fortunatos dixerim Medicos, recta quibus ratione, naturae iuxta morbi que indolem pharmaca administrantibus Diuinum benedixerit Numen. Haecce exemplo quodam prolata illustrabo agriculturae sacro ex codice notum erit omnibus, Deum T. O. M. diluuii peracta periodo promississe benignissime Genes. VIII. v. 22. quamdiu mundi systema perdurat, neque seges nec messis cessabit; scilicet: omnia si his subordinata requisita probe fuere obseruata. Quod si nunc iudicio absque discretio huic confidere

vellet veritati agricola, atque femina sua, cogita probe agri absque cuiusque bonitate, et sine necessaria huius cultura, terrae praeciperet mandare indistinctum, et triticum aruo vix fecale nutriendum accommodato, hordeumque agro, auenam haud semel producendam congruo, inferere cuperet, oleum sane perdidisset et operam, die licet nocteque orasset ardentem. Etenim Deus T. O. M. huic illius huic modo peculiarem fertilitatis modulum, suo cuique femini conuenientem (quod imperium nullum transgredi poterit creatum) benignissime largitus, ita: vt, posito hoc, semen ex voto Dei secundum institutum et benedictionem adpropriatum fruatur nutrimento suo, extemploque crescat et augeatur, deficientes autem eo, languescat semen, intereat atque occidatur, quippe per miracula nihil hodiernum quicquam agere velit Deus, quamdiu naturae leges ad finem acquirendum sufficiunt determinatum. Pari modo cum praxi clinica naturali res se habet: quod non solum medicamentis, illotis qui medicinae sacrae attingunt manibus, sed et peruerso imbutis praecudio cunctis, innoxorabili aeli ex fato praxi in Clinica, solum hominibus vitae pro arbitrio sicque inconditionate semper abrupente tragici omnes orientur casus, prudentissima licet perspicacissimaque, aegrotantis iuxta morbi que indolem, pharmacorumque efficaciam instam, egerit Medicus methode, in aprem dictum velim.

Mi.

et saluferum benedictione absque diuina peragi poterit, cum
 4) soleant manum iniectionibus fati hebetari sensus hominum
 atque obtundi, hinc ergo
 Ni Deus adfuerit viresque infuderit herbis
 Nil vel Dictamnus vel Panacea iuuat.

§. LIX.

Maximopere autem liberior aëris atmosphaerici tunc tem-
 poris inquinati inspiratio infantibus fuit funesta, dira licet
 symptomata propemodum sublata fuere. Aliqui etenim maxi-
 ma ex parte in pristinum restituti, recidiam exinde nacti pei-
 ori vt antehac conditione oppressi male se habuerunt. Enim
 vero aegrotantium nonnullos, suorum aut parentum ex tena-
 citate medicamentorum) continuandum derelinquentes vsum
 aut

Minime interim inficias iri poterit:
 Deum omnipotentem casu quando-
 que in particulari, vel Vindicta ex
 iusta vel singulari ex gratia ad fan-
 ctissimae voluntatis suae nutum, di-
 rigere ita et flectere, causas posse
 occasionales, ut contrarius votis re-
 spondeat effectus humanis, sicque
 aeger pedem, iam qui alterum ha-
 bet in cymba Charontis, spem prae-
 ter omnem denuo restituatur perfe-
 cte, alterque nec graui pressus mor-
 bo, athleticoque dotatus habitu, ex
 improuiso et praeter expectationem
 facta sua perloquat, de quo sacris in
 litteris notatu digna prolant exem-
 pla. 1. Regum XIV. v. 10-13, 2. Reg.
 I. v. 3. 4. et 16. 2. Reg. VIII. v. 9.
 10. et 15. 2. Reg. XX. v. 1. ad 11.
 Eodem, ne prolatum citra neces-
 sitatem derelinquamus simile, cum
 agricultura est comparatum modo.
 Licet enim semina cuique speciei
 congruis inserta fuere terris, opti-
 mumque ceperint augmentum, pro-
 cella attamen, aut aridura nimia,

vel fulguris igneus aether peruer-
 tere adeo segetes atque perurere ex
 Der nutu poterit, vt parua aut nul-
 la succedat messis: econtra fruges
 medio fere aestu tostas, revificare
 iterum per causas occasionales at-
 que foecundare omnipotens adeo
 valet Numen, vt citra expectatio-
 nem repleantur areae frugibus, quod
 et sacrae paginae pluribus testatum
 faciunt Deuteron. XXVIII. v. 11. 12.
 et vers. 23. 24. Mich. c. VI. v. 13 et
 15. Hoseae c. VIII. v. 7. Hagg. c.
 I. v. 6. Amos c. IV. v. 7 et 9.

p) Ouid. I. de arte v. 444.

q) Amm. Marcell. lib. 14.

r) Quauquam prudentum con-
 sensu Medicorum omnium medicina
 sit optima, nulla vti medicina: hoc
 attamen axioma, mortis qui fulmi-
 na, praecoci ex imaginatione aut
 metu irrationali timent, delicatulus
 modo inculcandum, quum licet bene
 se habeant, summaeque sobrie-
 tati indulgeant atque temperan-
 tiae, nihilominus eapropter quoti-
 die

aut a Medicorum castris ad medicastrosum: casus transfugarum more *) celeri properantes pede, vel Diaeta videntes perverfa, ob Cantagii residuum imis adhuc infixum medullis valedudinarios diu post mansisse, aut capitis vel achoribus vel variolis

die vrgente nulla necessitate denotent pharmaca, sicque continuato vltra indigentiam vsu, naturae suae indolem medicamentorum adeo pervertunt oppletionem atque depravant bonam, vt saluari eorum effectu, morbo deinceps ingruente destituantur. Talem Galli peruersum hominis statum locale la Maladie imaginari appellitare consueverunt. Bene igitur quadrat illud Oueni:

Si tarde cupis esse senex, vtaris oportet
vel modico medice, vel Medico modice.

Sumta cibus tanquam laedit,
medicina salutem,
at sumtus prodest, vt medicina cibus.

Secus de vere aegrotantibus statuentum, quibus pharmacorum scilicet iustus rationalisque vsus, salutaris est, eiusdem vero vltra indigentiam continuatus, perniciosus dicendus abusus; cum conscientioso hac in re Medico fides habenda, ac cuilibet artifice in sua arte credendum sit.

s) Medicum pallio equidem vili indutum, doctum attamen atque peritum qui elegerunt, huncque novo, simbriatis modo is splendeat, superbiatque vestimentis, sanitas quam extemplo pharmacis respondere nolit, commutare satagunt Medico, hanc saepissime et repetunt mutationem, locoque docti prioris Medici, indoctum atque imperi-

tum, cum huius peritiam atque experientiam non ex doctrina et sapientia sua, corporis verum et vestimentorum ex ornatu, aut vana amicorum fama, sinistre iudicant, accerferi iubent, pessima experitur fata, quippe vt Cicero monet sub sordido saepe palliolo sapientia occultetur. Enim vero peruersa subsequenti Medici cura mox id sanitatis destruit punctum, prior quod omni curauit resarciri studio, ingenia quum medicorum totidem sint, quot in ore figurae: et nisi malum in peius ruat, emendatam haud videant sanitatem, quin potius depravatam, quicquid cum Poeta applaudant sibi tales:

Sic est in medico, semper releuetur vt aegri

Bursa, licet docta creuerit arte
malum.

Hi sane phryges sero nimis sapiunt, cum mala per longas inualuere moras, nec poenitendo vquam errorem emendare valebunt commissum, aequo cum pallida mors pulset pede corporis tabernum; sed mutationem medicorum male praemeditatam, ad vitae vsque exitum deplorare adiguntur. Confer. Palingenii Zodiacus pag. 1. in notis Proemii allegat. loc. cit.

t) Vni, qui morbo curando, duos, tresue Medicos, aut Chirurgos totidem adhibent simul, aetate, doctrina et moribus maxime dispares, incertis fere iisdem fluctuant erroribus,

lis nothiis compactis vulgo Stein Pocken, correptos, aut plane morti immolatos fuisse, expertus, restari non reformido. Sic pharmacopoei cuiusdam filiulus, ferme bimulus, ex aegrotantium numero, omnium qui grauissime cruciabatur, cuique conuulsua sub tusi, sincerus e naribus exstillabat sanguis, medicamentorum cum ulteriorem fastidiret usum, liberiolemque aliquoties haussisset aërem, propemodum licet resitutus tanta tussis conuulsuae atroci correptus fuit recidiua, vt vitæ dispendium instare videretur; ast pro deperdito habitus, reiterato selectorum medicaminum vsu, atque vesicatorii in vtraque applicatione surs, completam postmodum ad Dei gloriam diuina benedictione recuperauit salutem.

§. LX.

Itaque Lect. Ben. ingenii hunc et experientiae foem, diu equidem conceptum, ast inter bellonae aerumnas maximis enatum doloribus, benigniori accipe vultu, et si quaedam his in pagellis arriserint tibi aequi bonique, consule. Omnem etenim operam, laboremque compensatum aestimabo, quorundam modo dum sapientum merebor assensum ac Neotericorum alibus,

bus, et Cyclopiis instar videntur excoecati, nec Poëtae prognosticon sero nimis impletum non sentiunt,

Nunquam crede mihi a morbo curabitur aeger

Si multis Medicis creditur vna febris.

Profecto maxime hi sunt dolendi aegrotantes, Medicorum turba, sum, qua auertere conantur malum, pessime sibi consulentes. Inficias equidem iri nequit: plus videre oculos quam oculum, omnia quum non possimus omnes, modo Medicorum pluralitas eligatur prudentia; tales atque simul in consilium vocentur Medici, artis qui suae gnari, rationales, experti, nec garruli

sint. Deumque timeant, vni vero horum apud aegrotum, cura in absolueda; committatur directorium, ne multitudo Medicorum dissonantium perdat aegrotum, cum saluare velit. Vbi vero cum doctis, indocti, garruli ac imperiti Medici, simul ac inexpertes in consilium vocentur Chirurghi, pessime semper et in aegrotantis exitum, consiliorum cadet euentus, dum minime flocci pendendum dictionum: Wo viel Köpfe sind, da wird der Brei versalzen. Optime hi igitur peragunt, vni, qui siddo, docto, experitoque aegrum commendant Medico, a caeteris vero, res nisi ex voto succedere velit, meliora expectunt consilia.

H

aliquem ex his collegisse fructum edocear; quicquid pallida
etiam haec contra livoris agere velit tabes, cum iuxta Sene-

cam: *) Pulchrum eminere sit inter illustres viros.
sufficit Naso hariolatur: *) non paruas animo dat gloria vires
et facunda facit pectora laudis amor.

quandoque nos sim gallinae filius albae, sed vilis tantummodo
pullus, infelicibus natus ovis. Non enim nuda commenta at-
que Chimaeas, sed veros potius rerum natura, experientiaque
suffultis adduxi hypotheses. Quamvis vero aliqua ex parte
a nonnullorum placitis Eclecticorum, despectum semitam;
nec faniori attamen refractari doctrinae, nec perfrictae inhae-
reere fronti cupio, sed doceri atque corrigi malo, cum instruen-
te Catone lib. 4. laus sit aliquid scire, pudor vero, nil discere
velle, ne quippe non pudeat velle doceri, quae nesciam, mo-
do Thestium mearum contrariam perspexero demonstrationem,
non dente leonino, sed amabilem flatu prolatam, bene monen-
te Plauto *)

Nec quisquam est tam ingenio duro, nec tam firmo
pectore,

Quin ubi quicquam occasionis sit, sibi faciat bene.

Comico alibi indigitante: *)

Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit

-- quin, quae se scire credat, nesciat,
et quae sibi putet prima, in experiundo repudiat.

Cum nec andabatarum more, nudas opiniorum fabulas venti-
lare, nec fanioribus temere repugnare argumentis, columna
suffultis mathematica ausim, etenim ut Tomitanus docet Poeta *)

-- omnia grandior aetas

quae fugiamus habet; seris venit usus ab annis.

Sed

*) Senec. Octaviae vers. 463.

*) Ouid. lib. 5. Trist. Eleg. 13.

*) Plaut. Aular. act. 5. sc. 2.

*) Terent. Adelph. act. 5. sc. 4.

*) Ouid. lib. 6. Metamorph.

Sed potius veritatis recto atque rationis tramite incedere maluerim. Et quanquam in nostro delicato et Aristarchis pleno seculo, Hipponactea ubique prostent iudicia, nec quicquam, decies quod non sit perpolitum, et quasi ex tripode dictum, tibi placeat praeiudicioſo; ſpe attamen indubitata fretor, forent tenuis hicce, et vili enatus fortuna, labor, muſas inter exiguum minime, roget ore tremente cibum, quum Plinii iunioris ex ſententia ^{b)} nullum unquam ſcriptum adeo fuerit malum, vt non aliqua prodeſſet parte. Enim vero curae mihi ſemper cordique fuit, illorum adſtipulari ſententiae, qui ex mechanicis geometricisque hauſtas veritates fontibus, inculcare aliis, ſpretisque nec rationis ac experientiae fulcris, in nullius iurare magiſtri verba ſedulo adamant.

§. LXI.

Scripto igitur huic ultra menſuram iam iam extenſo, lictore cum ſtent puppes colophonem imponam, coeleſti Naturae Archiatro, Deo T. O. M. largitis haecenus pro viribus, mente quas concipere potis ſum deuotiſſimas perſoluere grates, voto hoc addito ardentiffimo: velit Numen benigniſſimum pro clementia ſua nullo acuo exhaurienda, auſibus porro noſtris gratioſiſſime benedicere et medicaminum vires omnipotentia ſua hiſce inferas ſuffulcire benigniſſime; Piorum quo non ſolum aegrotantium in Deum fides et fiducia magisque magis incrementa exinde capiat et ſtabilietur, verum et perfracta impiorum temeritas, Stoico qua cuncta fato contingere et euenire autumant, refrenetur, Deique prouidentiam atque benedictionem penitus ſic omnes cognoſcere diſcant. Quamuis autem Poetae ex vaticinio

non facile emergant ^{c)}

quorum virtutibus obſtat, res anguſta domi, nec Principum in auſis profiteri medicinam augurer, forte attamen contentus mea viuam, adagii haud immemor: bene hunc vixiſſe, latuit qui bene. Etenim vitam ſi Deus viresque conceſſerit

H 2

mih,

b) Plin. jun. lib. 3. epiſt. 5.

c) Iuuenal. Satyr. 3. v. 164.

mihi, Lectoribusque nauseam nec procreasse hosce sentierim
labores, faceffente negotiorum pro otio, publicae in utilitatis
commodum proferre imposterum plura non delistam, cum ⁴⁾
Seneca interim exclamando anchoram iactans.

Stet, quicumque volet, Potens,
Aulae culmine lubrico,
me dulcis, faturet quies;
obscuro positus loco,
leni perfruar otio.

Nullis nota Quiritibus
aetas, per tacitum fluat.
Sic cum tranfierint mei,
nullo cum strepitu dies,
Plebeius moriar senex.
Illi mors grauis incubat
qui notus nimis omnibus,
Ignotus moritur sibi.

Tantum.

d) Senec. Thyest. act. 2.

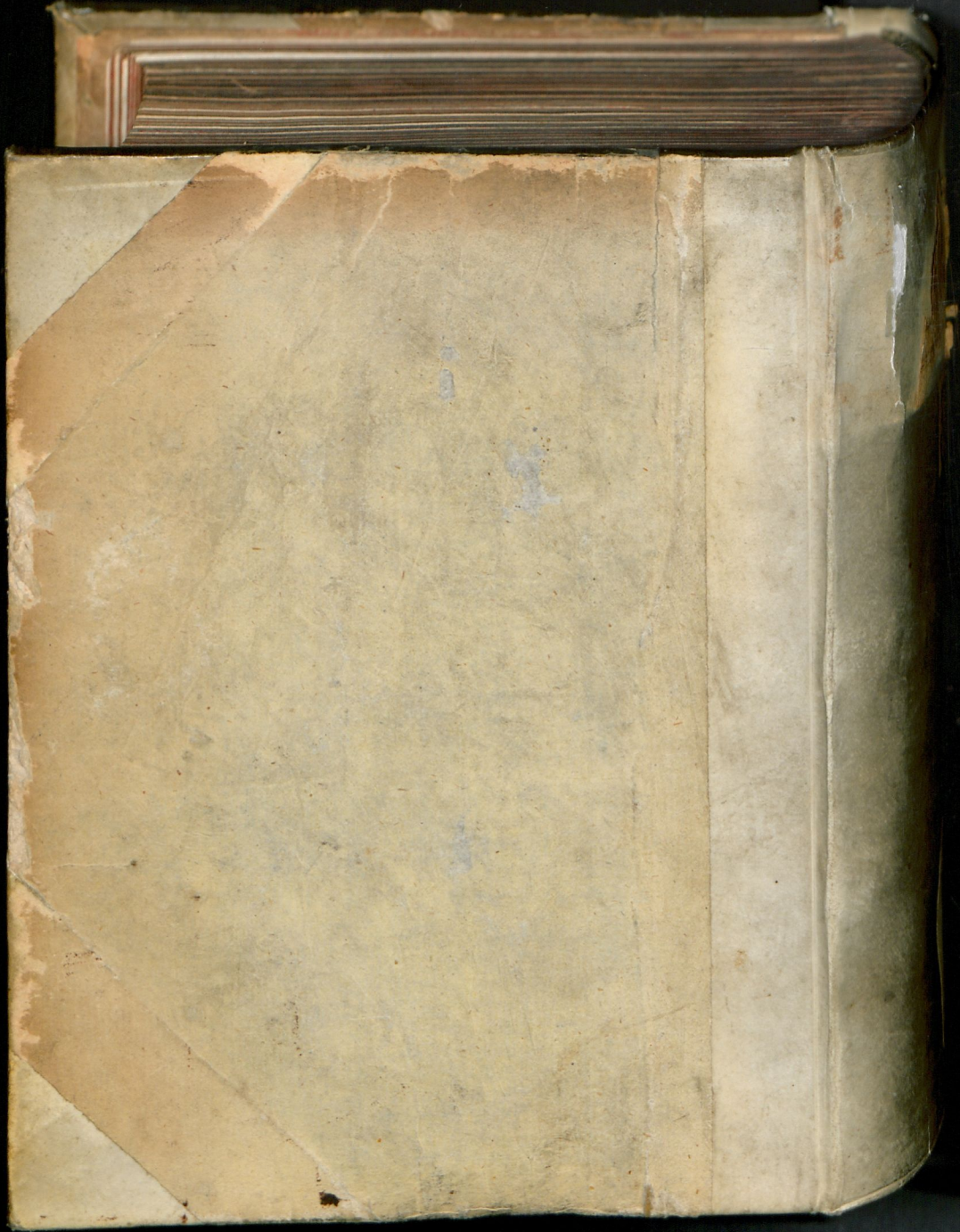
01 A 6513

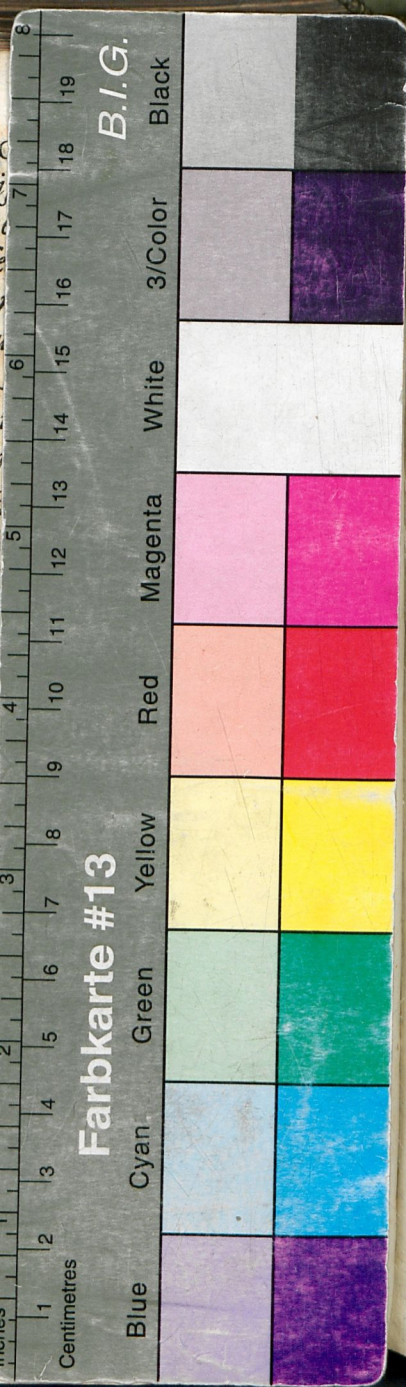

52

VD 78.
VD 77

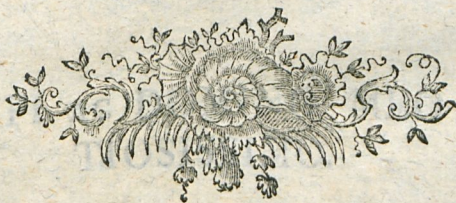

28.
26

SCRVTINIVM
PHYSICO - MEDICVM
DE
TVSSI EPIDEMICA

INFANTVM CONVVLIVA
ANNO MDCCLVII
IN DVCATV MEGAPOLITANO
FVRENTI
RARIS PLANE ET SINGVLARIBVS OBSER-
VATA SYMPTOMATIBVS.

AVCTORE
C. G. GELLERO.
M. D. P. W.

ROSTOCHII,
APVD IO. CHRIST. KOPPIVM.

MDCCLXIII.